

Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"

Навчально-науковий Інститут економіки
Фінансово-економічний факультет

Кафедра економічного аналізу і фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
ступеню бакалавр

студента Третяк Олени Євгенівни

(ПІБ)

академічної групи 072-19-1 (денна форма навчання)

(шифр)

спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(код і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми: «Фінанси, банківська справа та страхування»

на тему: «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»»».

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
Кваліфікаційної роботи	Цуркан І.М.			
Рецензент	Каліста Т.В.			
Нормоконтролер	Федорова О.Г.			

Дніпро

**Національний технічний університет
"Дніпровська політехніка"**

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

економічного аналізу і фінансів

(повна назва)

Д.С. Букресва

(підпис)

(прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 року

ЗАВДАННЯ

**на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавр**

студенту **Третяк Олені Євгенівні** академічної групи **072-19-1**
(прізвище, ініціали) (шифр)

спеціальності **072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

(код і назва спеціальності)

На тему: «Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»)»

затверджену наказом ректора НТУ "Дніпровська політехніка" від **09.05.2023р. №334-с**

Розділ	Зміст	Термін виконання
ВСТУП	Актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет роботи, методи, наукова та практична цінність, апробація результатів, публікації, структура роботи	
Розділ 1	Теоретичні підходи до формування фінансових ресурсів підприємства	
Розділ 2	Аналіз фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» і джерел їх формування	
Розділ 3	Планування ефективних джерел фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»	
ВИСНОВКИ		
Демонстраційний матеріал	Підготовка демонстраційного матеріалу до захисту	

Завдання видано

_____ (підпис керівника)

І.М.Цуркан

(прізвище, ініціали)

Дата видачі завдання 17.04.2023 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 12.06.2023 р.

Завдання прийнято до виконання

_____ (підпис студента)

_____ (прізвище, ініціали)

О.Є.Третяк

РЕФЕРАТ

Третьяк О.Є. – Фінансові ресурси підприємства і джерела їх формування (на прикладі ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ») – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Фінанси, банківська справа та страхування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – НТУ «Дніпровська політехніка», Дніпро, 2023.

Метою дипломної роботи є на основі аналізу джерел фінансування підприємств надати рекомендації з оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства з метою поліпшення фінансових результатів його діяльності.

У вступі обґрунтована актуальність обраної теми, поставлено мету та задачі дипломної роботи. У першому розділі визначено особливості формування фінансових ресурсів підприємств, досліджено існуючі методи визначення оптимальних співвідношень джерел формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання.

У другому розділі здійснено аналіз формування та використання фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ».

У третьому розділі спланована оптимальна структура фінансових ресурсів підприємства за двома критеріями: за критерієм мінімізації її вартості, критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, ПОЗИКОВИЙ КАПІТАЛ, ОПТИМАЛЬНА СТРУКТУРА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, СЕРЕДНЬОЗВАЖЕНА ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ.

ABSTRACT

Tretiak O. Y. – Financial resources of the enterprise and sources of their “MC MEDINVEST” Ltd) – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work of the bachelor of OP “Finance, banking and insurance” in specialty 072 Finance, Banking and Insurance. – Dnipro University of Technology,

The purpose of the qualification work: based on the analysis of sources of financing of enterprises to give recommendations on optimizing the structure of the financial resources of the enterprise in order to improve the financial performance of its activities.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic, sets the goal and objectives of the thesis. The first chapter identifies the peculiarities of the formation of financial resources of enterprises, examines the existing methods for determining the optimal relationships between sources of financial resources of economic entities.

“MC MEDINVEST” Ltd.

In the third section, the optimal structure of the enterprise's financial resources is planned for two criteria: the criterion for minimizing its value, the criterion for maximizing the level of financial profitability.

FINANCIAL RESOURCES, OWN CAPITAL, LOAN CAPITAL, OPTIMAL STRUCTURE OF FINANCIAL RESOURCE, FINANCIAL STABILITY, WEIGHTED AVERAGE COST OF CAPITAL.

ЗМІСТ

Стр

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	
Фінансові ресурси підприємства, їх сутність та джерела формування	
Методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства ...	
Методичний інструментарій оптимізації структури фінансових ресурсів	
Висновки до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «МЦ МЕДІНВЕСТ» І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФОРМУВАННЯ.....	
2.1. Коротка характеристика підприємства ТОВ «МЦ «Медінвест».....	
2.2. Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «Медінвест».....	
Вертикальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «Медінвест».....	
2.4. Аналіз руху капіталу підприємства та інтенсивності його оновлення	
2.5. Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «МЦ	
2.6. Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «МЦ «Медінвест» і за окремими його видами та елементами.....	
2.6.1. Оцінка оборотності капіталу підприємства.....	
Оцінка рентабельності капіталу підприємства.....	
2.6.3. Оцінка ступеня виконання плану та динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання.....	
Висновки до розділу 2.....	
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ».....	

3.1. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності
Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм мінімізації її вартості.....

3.3. Основні напрями оптимізації розміру складових елементів капіталу після визначення оптимальної структури фінансових ресурсів.....

Висновки до розділу 3.....

ВИСНОВКИ.....

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....

Д

ВСТУП

Актуальність теми. З початком повномасштабного російського вторгнення сектора економіки України, а саме промисловість, сільське господарство, виробництво, торгівля зазнали величезних втрат, а їх макроекономічні показники досягли кризового рівня. Військовий стан зумовив низку обмежень щодо здійснення нормальної діяльності підприємствами, а саме виникли проблеми з логістикою щодо постачання сировини та матеріалів, втратою ринків збуту продукції, несвоечасності розрахунків за надані послуги. Середовище, в якому опинилися українські підприємства, вимагає від них швидкої реакції на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, та ефективного використання фінансових ресурсів на основі запровадження системи адаптивного управління, яка здатна вирішити питання їх фінансової стійкості та платоспроможності.

Корегування розмірів власного та позикового капіталу дозволяє підприємству спланувати майбутній обсяг діяльності для отримання необхідного розміру прибутку, з метою його подальшого розвитку.

Спрямування зусиль на розуміння механізму формування оптимального співвідношення капіталу з урахування різнопланового методичного інструментарію досягнення цільових критеріїв, на теперішній час становить великий інтерес для власників підприємств. Тому визначення оптимальних розмірів джерел фінансування підприємства набуває суттєвого значення в діяльності підприємств і безсумнівно є надзвичайно актуальною проблемою щодо підвищення в цілому ефективності господарсько-фінансової діяльності будь-якого підприємства.

Значний внесок у розробку теоретико-методологічних основ визначення сутності фінансових ресурсів та процесів їх формування і використання внесли вчені-економісти: Аранчій А.І., Білик М.Д., Бланк І.О., Василик О.Д., Зеліско А.М., Коробов М.Я., Лахтіонова Л.А., Меренкова Л.О., Опарін В.М., Поддєрьогін А.М., Родіонова В.М., Філімоненков О.С. та інші.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження: на основі аналізу джерел фінансування підприємства надати рекомендації з оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства з метою поліпшення фінансових результатів її діяльності.

Для досягнення поставленої мети в передатестаційній практиці поставлені та вирішені такі задачі:

- розкрито економічну сутність фінансових ресурсів підприємств;
- досліджено структуру джерел формування фінансових ресурсів підприємств;
- визначено послідовність етапів проведення аналізу фінансових ресурсів;
- проаналізовано фінансовий стан підприємства, процес формування та ефективність використання фінансових ресурсів;
- запропоновано методичні підходи до визначення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства.

Об'єкт дослідження - є процес формування джерел фінансування діяльності підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти ефективного формування фінансових ресурсів підприємств.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань, поставлених у дослідженні, було використано загальнонаукові методи пізнання, а саме: методи теоретичного узагальнення і порівняння були використані для визначення понятійного апарату фінансових ресурсів; системний підхід – для дослідження теоретичних підходів до визначення послідовності етапів проведення аналізу фінансових ресурсів; статистичний та фінансовий аналіз - для оцінки стану, структури, ефективності використання фінансових ресурсів та зіставлення фактичних даних звітного і попереднього років.

Інформаційна база. Теоретичну і методичну основу дослідження склали загальні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених щодо процесу формування та планування фінансових ресурсів

підприємств, законодавчо-нормативні акти України та звітні дані досліджуємого підприємства.

Обробка інформації, побудова графіків, діаграм здійснювалась за допомогою ПЕОМ з використанням апарату математичних і статистичних функцій.

у Прикладна цінність. Пропозиції кваліфікаційної роботи щодо планування показників діяльності ТОВ МЦ «МЕДІНВЕСТ» розглянуті керівництвом підприємства і прийняті до реалізації.

ц Апробація результатів дослідження. Основні положення бакалаврської дипломної роботи, її теоретичні та практичні висновки і рекомендації й оповідались і обговорювались на студентській науково-практичній on-line конференції «Трансформація національної фінансової моделі післявоєнного відновлення України» (Дніпро, 10 травня 2023 року).

р Особистий внесок. Теоретичні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист одержано автором самостійно на підставі критичного аналізу літературних джерел, даних фінансової звітності підприємства.

л Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і одного додатку. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 92 сторінок комп'ютерного тексту; робота включає 15 таблиць, 4 рисунки, 2 додатки. Список використаних джерел містить 52 найменування.

г

о

п

а

к

е

т

у

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові ресурси підприємства, їх сутність та джерела формування

Рівень управління фінансовими ресурсами визначає ефективність функціонування та темпи розвитку будь-якого підприємства. На сучасному етапі одним із найважливіших напрямків фінансової політики є формування стратегії формування фінансових ресурсів, яка спрямована на забезпечення зростання прибутку, мінімізацію фінансових ризиків та забезпечення необхідної ліквідності. Вирішення цих питань є важливою умовою стійкого та збалансованого розвитку підприємств у період ринкових відносин. Ефективне управління фінансовими ресурсами допоможе оптимізувати їх фінансове забезпечення, захистити від негативного впливу зовнішнього середовища, збільшити рентабельність та запобігти банкрутству.

Важливі положення щодо управління фінансовими ресурсами підприємств містяться в наукових працях вітчизняних науковців: І.О. Бланка, М.Д. Білика, О.Є. Гудзь, В.В. Ковальова, М.Я. Коробова, В.М. Опаріна, А.М. Поддєрьогіна, Є.Г. Рясних, І.В. Сало, П.А. Стецюка та інших.

Проблема визначення поняття «фінансові ресурси» залишається досить актуальною в сучасній економічній науці. Сам термін «ресурси» походить від французького слова «resource» - допоміжний засіб, тобто грошові кошти, деякі цінності, запаси, можливості, джерела засобів і доходів [1, с. 778]. Поняття «фінансові ресурси» є значно ширшим. Фінанси і фінансові ресурси виникають з появою грошей, при цьому грошові відносини, що самі по собі виконують функцію засобів обігу, стають капіталом, тобто вартістю, яка приносить прибуток, створюючи умови для появи фінансів, як самостійної сфери грошових відносин, так і частини виробничих відносин [1, с. 779].

Різні форми фінансових ресурсів включають фінансові ресурси організацій, некомерційних установ, громадських організацій та державні фінанси. Кожна форма має своє призначення і грає важливу роль у розвитку економіки та діяльності організацій. Фінансові ресурси підприємств є показником їхньої спроможності та фінансової стійкості, і їхні результати діяльності впливають на економічний стан держави та рівень життя населення. Підприємства виступають основною ланкою економіки, і їхні фінансові результати мають велике значення для регіону, де вони розташовані [2, с. 612].

Багато підручників та наукових джерел не надають чіткого визначення терміну "фінансові ресурси". У деяких джерелах цей термін відноситься до грошових коштів, які знаходяться в розпорядженні підприємств, держави та інших організацій і використовуються для фінансування їхніх потреб та оплати витрат. Інші автори вважають, що фінансові ресурси пов'язані з грошовими доходами та надходженнями, які призначені для здійснення фінансових зобов'язань, покриття витрат та стимулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Зазвичай у фінансовій літературі та серед фінансових аналітиків використовується наступне трактування фінансових ресурсів: вони охоплюють усі грошові кошти, які надходять та накопичуються підприємством для формування активів, необхідних для фінансування різних видів діяльності підприємства, як власним капіталом та прибутком, так і іншими джерелами.

Перейдемо до розгляду деяких формулювань поняття фінансових ресурсів різних авторів. У табл. 1.1 розглянуто основні інтерпретації дефініції «фінансові ресурси».

Таблиця 1.1 – Сутність дефініції «фінансові ресурси»

Автор	Трактування
О. П. Близнюк, А. П. Брезинська, О. М. Іванюта	Фінансовими ресурсами є сукупність фондів грошових коштів, які знаходяться в розпорядженні держави, підприємств і організацій
Л. В. Бражник	Фінансові ресурси є складовою частиною економічних ресурсів, що представляють засоби грошово-кредитної і бюджетної системи, яка

Продовження табл. 1.1

	використовується для безперервного функціонування і розвитку народного господарства
П. П. Гаврилко	Фінансові ресурси - сукупність всіх форм фінансових активів, грошових коштів, якими розпоряджається суб'єкт господарювання. Фінансові ресурси - це результат взаємодії накопичень і використання грошових коштів, їх розподілу, надходжень і витрат
Ю.А. Гайбура	Фінансові ресурси - це грошові доходи і надходження, які перебувають в розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для здійснення фінансових зобов'язань, покриття витрат по розширеному виробництву та економічній мотивації працівників
Н. І. Гвоздей, І. С. Бондарук, О. А. Вінницька	Фінансові ресурси - грошові кошти, які знаходяться в розпорядженні господарюючого суб'єкта. Вони направляються на споживання і розвиток резервів, утримання і розширення непродуктивної сфери, формування виробництва
Ю. О. Єрешко, В. Р. Товмасян	Фінансові ресурси - сума акумульованих власних і позикових коштів та їх еквівалентів у формі цільових грошових фондів, які призначені для забезпечення його господарської діяльності в майбутньому періоді
С. М. Ксьондз, О. В. Сапригіна	Фінансові ресурси підприємства – це частина грошових коштів у формі доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і здійснення витрат по забезпеченню розширеного відтворення
К.В. Роєнко, Л.А. Свистун	Фінансові ресурси вступають матеріальними носіями фінансових відносин, що опосередковують обмінні і розподільчі процеси, виражені цими відносинами при розподілі вартості суспільного продукту (первинний розподіл), перерозподілі через бюджети різних рівнів, позабюджетні фонди, фонди страхування
Л.І. Телишевська, А.В. Голованова, Р.С. Яско	Фінансові ресурси підприємства являють собою сукупність капіталу, майна і інших засобів підприємства, виражені в грошовій формі, які знаходяться в розпорядженні цього підприємства, використовуються або можуть бути використані ним в процесі фінансово-господарської діяльності для виконання своїх функцій

Табл. 1.1. дійсно відображає різні підходи до визначення фінансових ресурсів. Якщо розглядати їх як складову частину виробничих відносин, то вони описують грошові кошти, які використовуються підприємством для фінансування власних потреб і оплати витрат. Якщо ж говорити про фінансові відносини, то фінансові ресурси тут визначаються як джерела грошових коштів, що формуються в руках суб'єктів господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат та економічного стимулювання. Нарешті, якщо розглядати фінансові ресурси як запаси, то це можуть бути не тільки грошові кошти, а й інші активи, що використовуються на певні цілі.

Відповідно, вибір певного визначення залежить від того, яку саме аспект фінансових ресурсів необхідно висвітлити в конкретному випадку.

Отже, можна сказати, що фінансові ресурси є грошовими коштами, які акумулюються в фондах цільового призначення для здійснення певних витрат.

Так, це правильне визначення фінансових ресурсів підприємства. Воно відображає головну функцію фінансів підприємства - забезпечення необхідної грошової бази для виконання своїх функцій та реалізації стратегічних цілей. Важливо пам'ятати, що фінансові ресурси - це не тільки гроші на рахунку підприємства, але й інші активи, які можуть бути конвертовані в грошові кошти, такі як запаси, інвестиції, нерухомість, інтелектуальна власність тощо.

При розгляді складу та класифікації фінансових ресурсів, необхідно представити їх сутнісний зміст з урахуванням якісних і кількісних ознак. Якісні ознаки фінансових ресурсів включають в себе не тільки їх кількісні характеристики, але і їх якість та ліквідність. Крім перерахованих Вами складових, до якісних ознак можна також віднести такі елементи, як відстрочена платіжна заборгованість, інвестиційна нерухомість, акції та інші фінансові інструменти, які можуть забезпечити певний рівень стабільності та забезпеченості фінансової діяльності підприємства. Оскільки використання фінансових ресурсів є одним з ключових факторів успішної діяльності підприємства, важливо бути уважним до якісних характеристик цих ресурсів та їх впливу на фінансові результати діяльності.

Так, кількісні атрибути фінансових ресурсів можуть включати такі параметри, як загальний обсяг коштів, які наявні на рахунках підприємства, загальну суму залучених кредитів, обсяг власного капіталу, розмір доходів та витрат, вартість активів та пасивів і т.д. Ці параметри можуть бути обчислені за допомогою фінансової звітності підприємства, зокрема балансу, звіту про прибутки та збитки, звіту про рух грошових коштів та інших. Визначення кількісних характеристик фінансових ресурсів дозволяє керівникам підприємств оцінити поточну фінансову ситуацію, розрахувати можливості для

залучення додаткових фінансових ресурсів та здійснити ефективне управління фінансовими ресурсами підприємства [3].

Кількісну характеристику фінансових ресурсів можна розкрити шляхом дослідження заповнення цього поняття. Необхідно розглянути кількісні ознаки у взаємозв'язку з джерелами їх формування, тобто власними чи залученими ресурсами, у фондовій формі чи не фондовій [4].

Якісну сторону фінансових ресурсів можна визначати у вигляді ліквідності оборотних коштів, тому її відображають в активі балансу. Якість фінансових ресурсів можливо визначати ліквідністю оборотних засобів, оскільки платіжним засобом може реально виступати будь-яке майно підприємства. За таким підходом найбільш ліквідним активом можуть бути грошові ресурси. Зазвичай з поняттям ліквідності враховують поняття платоспроможності, оскільки при високому рівні ліквідності активів може спостерігатися через інфляцію зниження платоспроможності. У процесі обертання фінансових ресурсів, ліквідність та платоспроможність виявляють зворотну взаємозалежність [4; 5].

Розглянемо якісні складові фінансових ресурсів з урахуванням їхньої ліквідності. Грошові ресурси починають кругообіг фінансових ресурсів. Автор В. Родіонова у роботі [6, с.125] каже що: «Грошова стадія кругообігу оборотного капіталу є підготовчою. Вона протікає у сфері обігу, де відбувається перетворення грошей на форму виробничих запасів». При виконанні функції засобу обігу, І.Бланк вважає, що кошти мають високу ліквідність [7]. Будучи якісним елементом фінансових ресурсів, кошти з високою швидкістю можуть погасити заборгованості, як жоден інший якісний елемент.

Рух фінансових ресурсів завжди був основною умовою для здійснення господарської діяльності підприємства. Підприємство отримуючи виручку під час продажу виробленої їм продукції здійснює платежі до бюджетних фондів, чим закінчує оборот коштів - і починає новий оборот.

Підприємство може мати грошові ресурси на різних видах банківських та депозитних рахунках та у касі. Ці грошові ресурси можуть дуже швидко

авансуватися в оборотні кошти і прямувати на покриття зобов'язань, що виникли в поточному періоді. Тому підприємства намагаються тримати у грошовій формі основну частину свого капіталу [4; 7].

Можна виділити такі залишки. Основним є трансакційний залишок - за його рахунок здійснюються поточні платежі з операційної діяльності (закупівля виробничих запасів). Наступним є страховий (резервний) залишок. Це додаткова фінансова гарантія, якщо терміни платежу за невідкладними зобов'язаннями непередбачено змінились. На розмір цього залишку впливає можливість отримання короткострокових банківських кредитів. Спекулятивний (інвестиційний) резерв - створюється для фінансування біржових угод із високим рівнем ризику. Його формування відбувається лише після наповнення решти залишків і використовується в країнах, де розвинена біржова інфраструктура. Компенсаційний резерв – створюється зниження необхідності брати кредити на фінансування незначних поточних потреб і він є умовою надання незабезпеченого кредиту [6; 7].

У разі заборгованості в підприємства через брак грошових ресурсів, необхідно звернути увагу на систему управління ними. Ця умова необхідна для досягнення постійної платоспроможності підприємства через функцію платежу грошових ресурсів. Якщо на підприємстві відсутня система управління фінансовими ресурсами, то наявність навіть їх великого розміру чи висока дохідність не завжди захистять підприємство від банкрутства. При цьому ліквідність та платоспроможність є взаємно протилежними властивостями.

Таким чином, великі запаси вільних грошових ресурсів можуть забезпечити високий рівень постійної платоспроможності. Для такого стану підприємству необхідно збільшувати залишок наявних грошових ресурсів. Однак, Л.Сухова вказує, що надлишок означає, що відповідна сума коштів використовується нераціонально і підприємство може втратити прибуток, який воно отримало б за їх більш ефективного використання [8, с.29]. Водночас, є можливість втратити вартість грошових активів за тривалого терміну їх

утримання. Це логічно вимагає мінімізації середнього залишку грошових коштів.

Інструментарій сучасного фінансового аналізу можна застосувати для визначення оптимального розміру залишків грошових ресурсів [9, 10, 11]. Проте, підприємствам після впливу посиленого карантину важко застосувати ці методики. Альтернативним варіантом є вкладення тимчасово вільних грошових ресурсів у цінні папери, які мають високу ліквідність. Поточні фінансові інвестиції є другою якісною складовою фінансових ресурсів.

П(С)БО № 4 «Звіт про рух грошових коштів» визначає інвестиції термін вкладення яких не перевищує один рік і які можуть бути реалізовані будь-якої миті як поточні фінансові інвестиції [12]. Короткострокові облігації та облігації державної позики є такими інвестиціями. При необхідності термінового виконання своїх зобов'язань підприємства можуть продати частину цінних паперів, отримавши грошові ресурси, але це може зайняти певний період часу. На тривалість часу протягом якого можна отримати реальні грошові ресурси впливають мікро- та макроекономічні фактори, специфіка виду діяльності підприємства, стан роботи фінансового ринку тощо. Через часткову втрату своєї вартості при обміні поточні фінансові інвестиції мають меншу ліквідність, ніж грошові ресурси [7; 9].

До якісних елементів можна також віднести дебіторську заборгованість. Її поява для підприємства пов'язані з реалізацією продукції чи товарів, нематеріальних активів. Обмін відбувається через співвідношення товарного та фінансового вираження цін, тобто через ціну. При обміні вартість не перерозподіляється, лише передається [4; 5].

Якщо підприємства будуть застосовувати попередню сплату рахунків, то надходження частини коштів буде випереджувальним відносно реалізації продукції. Тому для скорочення терміну інкасації поточної дебіторської заборгованості, важливого значення набувають заздалегідь визначені умови господарських угод [5]. Звичайно, що використання готівки позитивно впливає

на ліквідність формування, проте такі операції мають обмеженість у застосуванні, чим обумовлюється поширеність безготівкових розрахунків.

Якщо більш детально розглядати якісні елементи фінансових ресурсів з точки зору їх ліквідності, то найменш ліквідним є готова продукція, яка перетворюється у наявні грошові ресурси протягом значного терміну. Таким чином якісні властивості фінансових ресурсів реалізуються в процесі обертання капіталу підприємства. Такий процес характеризується рухом товарних і фінансових потоків, що відбувається в процесі господарської діяльності (рис.

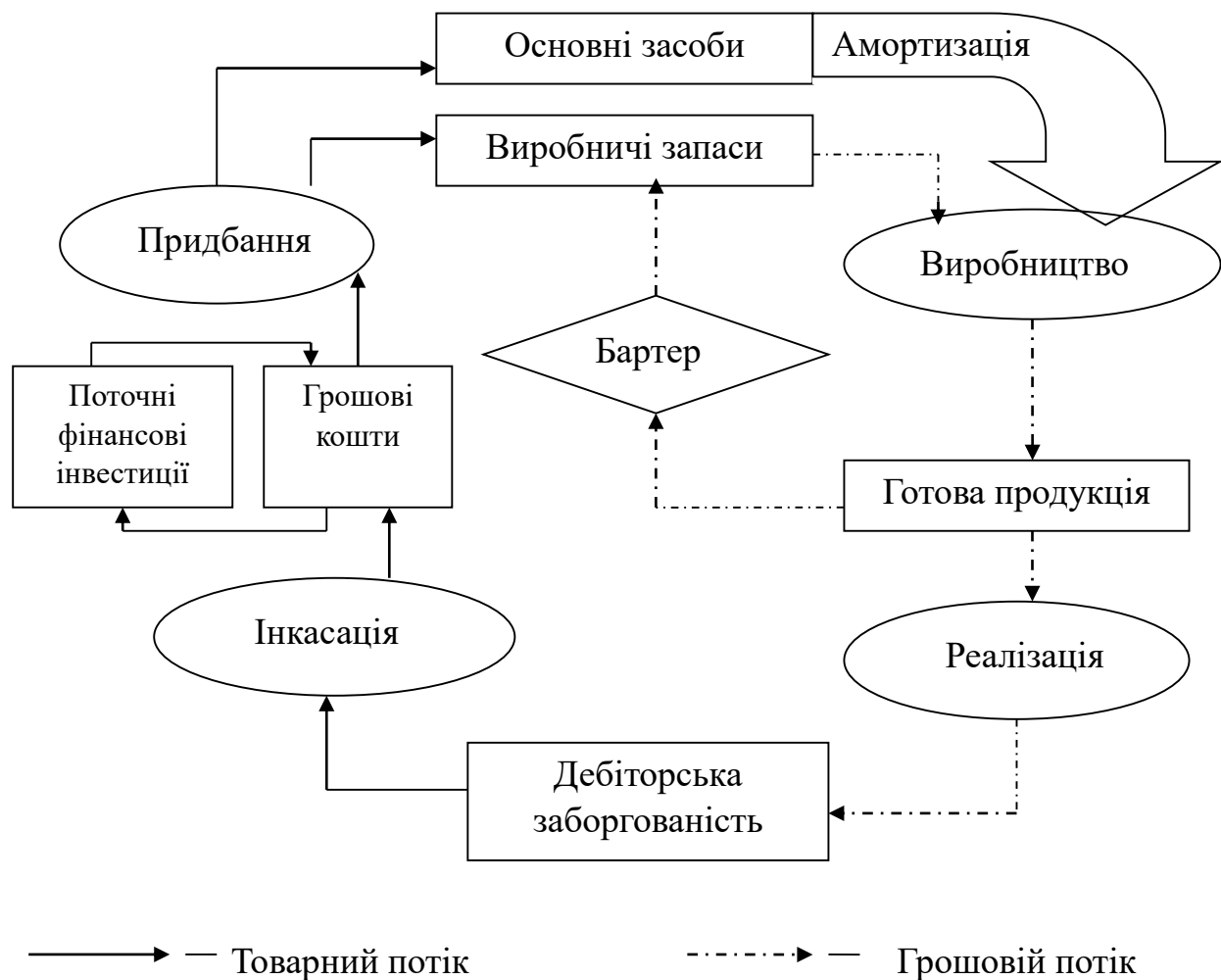

Рис. 1.1 – Обертання якісних елементів фінансових ресурсів

Як відомо, сучасні науковці вважають кількісними, наступні елементи фінансових ресурсів. Статутний капітал розглядають як первісне джерело їх

формування. Далі можна представити виручку від реалізації продукції, товарів, послуг та її складові. Не менш важливого значення мають банківські кредити, стійкі пасиви, доходи від емісії цінних паперів, бюджетні асигнування [4; 5; 7].

Визначити розмір статутного капіталу можна оперуючи такими поняттями як номінальна вартість майна, активів чи загальна сума всіх внесків. Вимоги щодо розміру статутного капіталу підприємства відображені у законодавстві України та його мінімальний розмір безпосередньо залежить від організаційно-правової форми суб'єкта господарювання.

Виручка та її складові відносяться до кількісних елементів фінансових ресурсів. Багато авторів наголошують, що не весь обсяг виручки є джерелом фінансових ресурсів підприємства, а дві складові – прибуток та амортизаційні відрахування. Цю думку можна пояснити з фондової сторони. Прибічником такого погляду виступає А. І. Бородіна, однак вона зазначає, що сума виручки від реалізації визначає додану вартість [13]. К. В. Ізмайлова стверджує, що „...виручка – це ще не прибуток, але джерело відшкодування витрачених на виробництво продукції ресурсів та формування грошових фондів і фінансових резервів” [14, с.22].

З іншого боку слід зазначити, що в балансі не відображається виручка. Д. Опачанський зазначає, що „...не всі фінансові ресурси знаходять повне відображення у бухгалтерському балансі: у ньому показується лише нерозподілена частина прибутку, тоді як реальним ресурсом є загальна величина чистого прибутку підприємства” [15, с.45]. Але не враховувати виторг як джерело фінансових ресурсів це помилково. Тому що, прибуток від реалізації продукції є сукупність цін спожитих основних та оборотних активів і прибутку. На думку деяких авторів, таке трактування призводить до помилкового роз'єднання оборотних коштів і фінансових ресурсів.

Вагомою складовою серед джерел формування фінансових ресурсів є прибуток. Кожне підприємство планує або прогнозує можливі обсяги одержуваних прибутків, а також визначає фінансовий результат шляхом зіставлення вхідних та вихідних фінансових потоків. Напрямки використання

сум отриманого прибутку також можуть бути різними: наприклад, придбання оборотних коштів для забезпечення виробничих потреб або поповнення виробничих запасів у разі потреби.

Також для роботи підприємства, особливо для великих промислових об'єктів необхідно придбати необоротні активи.

Один із принципів діяльності підприємства вважається його самофінансування. Але іноді, через нестачу власних коштів, підприємство застосовує позикові джерела. Наприклад, закупівля виробничого обладнання значно перевищує розмір отриманого річного прибутку. Деякі автори, такі як І.В.Зятковський вказують на недоцільність використання лише власних джерел: „формування оборотний капітал лише за рахунок власних джерел нині недоцільно, оскільки використання виключно власних коштів для фінансування діяльності обумовлює необхідність їх формування з розрахунку на максимальну потребу, що призводить до уповільнення швидкості обертання та зниження дієвості використання коштів” [16, с.21].

Також до важливого джерела формування власних фінансових ресурсів можна віднести амортизацію. Вважається, що не всі підприємства формують амортизаційний фонд як такий, а відповідні кошти прирівнюються до власних фінансових ресурсів багатоцільового призначення [17, с.113]. Амортизація - це цільове джерело формування власних фінансових ресурсів. Амортизація відшкодовує фізичний та моральний знос основних засобів на певний період їх використання та відтворює їх первісну вартість за рахунок акумуляції ресурсів. При такому розумінні амортизації йдеться про просте відтворення [18].

Але справедливніше говоритиме саме про створення амортизаційного фонду з цільовим призначенням, на відміну від прибутку. Тільки заміна основних засобів які вибули з підприємства – це просте відтворення. У забезпеченні розширеного відтворення реалізується найважливіша функція амортизаційного фонду. Сутність цього процесу пояснюється так: „накопичення вартісного зносу на підприємстві відбувається щомісяця, тоді як

основні виробничі фонди не вимагають відшкодування в натуральній формі після кожного циклу відтворення. Це дозволяє сформувати вільні фінансові ресурси і використовувати їх на розширене відтворення основного капіталу компанії. Крім того, щорічно вводяться в експлуатацію нові об'єкти, на які за встановленими нормами нараховується амортизація. Однак такі об'єкти не вимагають відшкодування до закінчення нормативного терміну служби” [19, с.162]. Нарахований знос є важливим джерелом для забезпечення інвестиційної діяльності підприємства.

Банківський кредит також є одним із видів кількісних елементів фінансових ресурсів, який підприємства використовують для поповнення виробничих запасів (короткострокові кредити). Для поновлення дорогих основних засобів вдаються до використання довгострокових кредитів. Однак поповнювати запаси теж необхідно з використанням існуючих методик, які визначають оптимальний їх розмір для конкретного підприємства через те, що зайві запаси ведуть до відволікання коштів із господарського обороту. Банківське кредитування дозволяє здійснити приплив тимчасового вільного капіталу у певні галузі економіки країни, які є прибутковими на той час.

До кількісних джерел фінансових ресурсів також можна віднести стійки (стійкі) пасиви. Їхня поява в діяльності суб'єктів господарювання пояснюється певною періодичністю розрахунків підприємства. Знання конкретних термінів розрахунків (якщо терміни оплати ще не настали) дає підприємству тимчасово вільні кошти, які воно може використовувати у своєму обігу [5].

Стойкими пасивами І.В. Зятковський вважає „мінімальну (стійку) заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахування на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців” [16]. Також до стійких пасивів слід відносити податкові платежі підприємства, векселі за податковою. Наявність довгострокових угод для підприємства може викликати виникнення стійких пасивів. При несвоєчасному погашенні своїх зобов'язань у підприємства виникає прострочена кредиторська заборгованість внаслідок якої погіршується фінансова стійкість. Такі моменти повинні враховуватись на

підприємстві, щоб воно могло забезпечити оптимальне використання стійких пасивів для прискорення обертання свого оборотного капіталу.

Наступним елементом джерел фінансових ресурсів є кредиторська заборгованість. Вона постає як борг за отримані товари чи послуги від постачальників. При розрахунках із постачальниками можна використовувати товарний кредит із застосуванням векселів. Для підприємства важливо визначити умови виникнення такої заборгованості (платна основа чи безоплатна). Застосування векселів розглядається з погляду платності їх використання [20].

Зазвичай товарний кредит передбачає використання знижок за передоплату. За їх відсутності підприємство отримує від таких операцій економічну вигоду. Кредиторська заборгованість для підприємства може показувати що за її рахунок фінансуються власні витрати, але це показує також погіршення розрахунків які є з постачальниками підприємства.

Представлені фінансові ресурси підприємств за кількісними властивостями, пов'язані із джерелами їх формування, що відображаються в пасиві балансу (рис. 1.2).

Вчені пропонують велику різноманітність підходів до класифікаційних ознак фінансових ресурсів. Так, Опарін розглядає два критерії поділу фінансових ресурсів: особливості здійснення обертання фінансових ресурсів та право власності.

На початку своєї діяльності підприємство фінансує її первинними фінансовими ресурсами. Вже у процесі подальшої господарської діяльності створюються прирощені фінансові ресурси, які використовують для покриття поточних витрат й на цілі розширеного відтворення [21].

Поділ на власні та позикові фінансові ресурси дає нам класифікація з права власності. Внески засновників або акціонерів до статутного капіталу під час відкриття підприємства вважаються власними фінансовими ресурсами. Також фінансові ресурси можуть бути отримані на безоплатній основі в результаті цільового фінансування з бюджету позабюджетних фондів для

поповнення власних фінансових ресурсів. Отримані фінансові ресурси підприємством шляхом взяття кредитів вважатимуться позиковими [21].

Рис. 1.2 – Джерела формування фінансових ресурсів підприємств

В.М. Родіонова наводить класифікацію фінансових ресурсів за джерелами їх формування: „утворені за рахунок власних та прирівняних до них коштів (всі види прибутку, виручка від реалізації готової продукції та майна, що вибуло, стійкі пасиви); те, що можна мобілізувати на фінансовому ринку (всі види кредитування); те, що надходить у порядку перерозподілу (страхові відшкодування, дивіденди та відсотки, бюджетні субсидії)” [6].

Дещо інший підхід щодо класифікації у І. О. Бланка. Він поділяє фінансові ресурси: за правом власності - на власні та позикові; за джерелами формування - на внутрішні і зовнішні; за термінами (для позикових) - на короткотермінові та довготермінові [22].

Класифікації запропоновані С. А. Власюком та В. Г. Білоліпецьким не враховують оборотні кошти у складі виручки від реалізації продукції і на це є загальним недоліком цих класифікацій. Так, С. А. Власюк зміщує свою увагу на залучених фінансових ресурсах та виділяє гранди, безоплатну фінансову допомогу, інвестиції [23, с.75]. У свою чергу В. Г. Білоліпецький розрізняє такі джерела фінансових ресурсів – внутрішні (амортизація та чистий прибуток), зовнішні (внески учасників та засновників), позикові (кредити банків, кредиторська заборгованість, позички суб'єктів господарювання, доходи від операцій із борговими цінними паперами) [24].

Наступні автори своє розуміння класифікації фінансових ресурсів пов'язують зі зв'язком джерел та суб'єктів надходження фінансових ресурсів.

Так, А. І. Бородіна виділяє як внутрішні джерела - прибуток від реалізації продукції та амортизаційні відрахування та зовнішні – всі ресурси, які „...надходять через мобілізацію коштів шляхом випуску цінних паперів, а також внаслідок отримання банківських кредитів, інших позик та асигнування із бюджетів ”[25]. На думку В.З. Кузьмінськими внутрішніми джерелами є внески акціонерів, надходження виручки від реалізації продукції, від фінансової та інвестиційної діяльності; Зовнішніми джерелами є кредиторська заборгованість, отримані кредитні ресурси, бюджетні асигнування [26].

Дослідження авторів щодо класифікації фінансових ресурсів поазивпют, що в основному їх увага зосереджена на кількісних ознаках фінансових ресурсів, що реалізуються в джерелах їх формування. Для повнішого розкриття класифікаційних ознак фінансових ресурсів важливого значення набуває комплексність підходу, яка передбачає певну систематизацію складових через взаємозв'язок кількісних та якісних ознак, тобто врахування витоків їх

формування, накопичення, трансформації, передачі та напрямків використання на основі ліквідності.

Джерела формування фінансових ресурсів безпосередньо впливають на здійснення господарської діяльності підприємства. Від видів джерел фінансових ресурсів залежатиме маневреність їх використання. Тому важливою умовою є ідентифікація джерел формування фінансових ресурсів: внутрішні, тобто власні та зовнішні, які можуть бути як позиченими, так і просто залученими [4; 5].

На основі виявлення складових фінансових ресурсів та їх характеристик виникає можливість розробки та вдосконалення існуючого комплексу норм і нормативів, взаємопов'язаних питань особливостей формування та напрямків використання фінансових ресурсів. Надалі відбувається коригування системи показників, якими можна визначити ефективність використання фінансових ресурсів з урахуванням взаємозв'язку з іншими показниками, які дозволяють оцінити результативність роботи підприємства в цілому [5; 21].

На практиці за допомогою класифікації фінансових ресурсів існує можливість проведення всебічного моніторингу процесу обороту фінансових ресурсів на всіх стадіях виробничого циклу, швидке реагування на ситуації та внесення коректив щодо відхилень які виявляються у процесах формування, трансформації, накопичення та використання фінансових ресурсів.

Усі існуючі теоретичні та практичні основи щодо класифікації фінансових ресурсів згодом вимагатимуть модифікації відповідно до трансформацій зовнішнього фінансового середовища, в якому функціонують підприємство.

У зв'язку із цим, необхідно удосконалити класифікацію фінансових ресурсів підприємств за наступними ознаками: рівнем варіювання обсягів надходження, методів планування, формами використання й формування, ризику вкладення, формою та рівнем впливу, характером участі у господарському процесі, методом акумуляції, цільовим призначенням, стадією руху (табл. 1.2) [3].

Таблиця 1.2 – Класифікація фінансових ресурсів підприємств

Класифікаційна ознака	Види фінансових ресурсів
Залежно від ступеня ліквідності	Високо ліквідні, помірно ліквідні, низько ліквідні
За видами господарської діяльності	Операційні, інвестиційні, фінансові

Продовження табл.1.2

За характером використання	Уречевлені, грошові, майнові права
За кругообігом	Початкові, прирощені
За джерелами формування	Внутрішні, зовнішні
За рівнем варіювання обсягів надходження	Постійні, змінні
Залежно від методів планування	Нормовані, ненормовані
За формами використання	Фінансові інструменти, реальні об'єкти
За ризиком вкладення фінансових ресурсів	Незначний ризик, середній ризик, значний ризик
За формою впливу	Прямий вплив, опосередкований вплив
За рівнем впливу	Мінімальний, середній, максимальний
За формою створення	Акціонерні, пайові, індивідуальні
За участю у господарському процесі	Активні, пасивні
За методом акумуляції	Внутрішні резерви, зовнішні резерви
За відношенням власності	Власні, залучені (привернуті та позичені)
За цільовим призначенням	Для нагромадження, для використання
За стадією руху	Для нагромадження, для використання

Дослідження показало, що під фінансовими ресурсами можна розуміти, як грошові та інші ліквідні оборотні кошти, накопичені та авансовані з власних, позикових та залучених джерел у господарську діяльність підприємства для задоволення економічних потреб та інтересів власників або інших зацікавлених осіб.

1.2. Методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства

Наразі Україна проходить безпрецедентне випробування у вигляді війни з російською федерацією. В нових критичних, напружених, екстремальних

умовах воєнного стану працюють всі сфери суспільства, включно зі сферою охорони здоров'я. Війна наразі чинить особливо негативний вплив на здатність компаній фізично продовжувати діяльність на безперервній основі, навіть на неокупованих територіях України, а це суттєво посилює невизначеність можливості проведення аналізу чутливості альтернативних сценаріїв. За таких умов особливо гострим є питання діагностики причин, які безпосередньо зумовили або потенційно загрожують погіршенню фінансового стану підприємства, а також ідентифікації об'єктивних ознак фінансової нестабільності з метою розробки системи дієвих заходів стабілізації стану та недопущення кризового розвитку підприємства. Вирішення даного питання залежить від якості проведеного аналізу фінансового стану підприємства та застосовуваних спеціальних аналітичних процедур діагностики факторів, які його визначають [27].

Слід зазначити, що розвиткові теорії та практики аналізу формування і використання фінансових ресурсів, забезпеченню його інформаційної бази сприяли праці таких вітчизняних вчених: О.Д. Василика, І.І. Демко, В.М. Івахненка, К.В. Ізмайлової, М.Я. Коробова, М.В. Кужельного, Л.А. Лахтінової, В.О. Мец, Є.В. Мниха, В.М. Опаріна, П.Я. Поповича, В.І. Самборського, І.Д. Фаріона, Р.В. Федоровича та інших.

Дійсно, існує багато різних методів та підходів до аналізу фінансових ресурсів, і кожен з них може мати свої переваги та обмеження. Однак, для того, щоб забезпечити єдинообразний та зрозумілий аналіз фінансових ресурсів, необхідно встановити загальноприйняті показники та методику їх обрахунку. Це дозволить порівнювати фінансові ресурси різних підприємств та визначати їх ефективність.

Враховуючи те, що спрощена побудова форм фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва містить згорнуті дані по таких показниках як активи, джерела формування активів, доходи та витрати підприємства, що суттєво обмежує можливості використання загальної методики фінансового аналізу.

Основним джерелом для проведення аналізу фінансового стану малого підприємства є його фінансова звітність.

Для обґрунтування мети аналізу фінансових ресурсів підприємств, напрямів, системи показників і методів, що застосовуються в процесі здійснення аналітичних процедур, нами було проведено теоретичний огляд праць вчених щодо існуючих методичних підходів до аналізу фінансових ресурсів підприємств.

Результати дозволяють стверджувати, що:

- аналіз фінансових ресурсів підприємства часто здійснюється як складова аналізу фінансового стану підприємства чи перший етап оптимізації структури капіталу підприємства в рамках системи управління капіталом;

- не має однастайності думок науковців щодо напрямів, мети та завдань аналізу фінансових ресурсів підприємства;

- як показники для оцінки фінансових ресурсів підприємства пропонується велика кількість коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість, платоспроможність, ділову активність і рентабельність підприємства, що додає труднощі до аналітичної роботи та потребує чіткого розмежування відносно потреб оцінки наявності й ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;

- розкриття сутності аналітичних процедур часто здійснюється на підставі лише теоретичних положень і не враховує особливості галузевої спеціалізації підприємств;

- аналітичні функції розглядаються окремо від управлінського процесу, що не дає можливості упорядкувати якісну систему управління фінансовими ресурсами.

Метою аналізу фінансових ресурсів підприємства, на наш погляд, має бути дослідження та оцінка стану, динаміки показників, якими характеризується процес формування та використання фінансових ресурсів підприємства, що дозволить здійснювати обґрунтування розроблених

управлінських рішень для забезпечення зростання вартості підприємства та його ефективного розвитку.

Відповідно до визначеної мети аналізу в якості основних напрямів аналітичних досліджень фінансових ресурсів підприємств нами визначені:

- аналіз формування фінансових ресурсів підприємства;
- аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- факторний аналіз наявності й ефективності використання капіталу підприємства;
- пошук потенційних резервів покращення структури фінансових ресурсів, підвищення ефективності їх використання;
- формування пропозицій щодо практичної реалізації залучення виявлених резервів.

Кожен із напрямів аналізу фінансових ресурсів підприємства передбачає вирішення певних аналітичних завдань і використання відповідної системи показників і методів їх аналітичної обробки.

Структурно-логічна модель методики аналізу фінансових ресурсів за визначеними напрямками та виокремленими для кожного з них показниками наведена на рис. 1.3.

Рис.1.3 – Структурно-логічна модель методики аналізу фінансових ресурсів

Отже, аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства повинен здійснюватись у такій послідовності:

Початковим етапом аналізу фінансових ресурсів підприємства є аналіз їх наявності загалом і за окремими видами й елементами фінансових ресурсів. Він спрямований на аналіз динаміки фінансових ресурсів підприємства за загальним обсягом, складом і структурою; оцінку складу джерел фінансування майна підприємства.

Аналіз динаміки фінансових ресурсів підприємства за загальним обсягом, складом і структурою здійснюється за допомогою методів вертикального та горизонтального аналізу й припускає зіставлення даних балансу щодо капіталу підприємства й окремих його складових на кінець і початок звітного періоду. Горизонтальний аналіз дозволяє визначити зміни обсягу та складу капіталу за звітний період, а вертикальний – його структурні зміни [28].

Вірно, оцінка складу джерел фінансування майна підприємства та його платоспроможності є важливим етапом аналізу фінансових ресурсів. Платоспроможність підприємства можна оцінювати за допомогою різних показників, таких як кошторисна платоспроможність, швидкість обертання активів, коефіцієнт поточної ліквідності та інші. Оцінка складу джерел фінансування майна підприємства може включати аналіз власних та залучених ресурсів, їх відносну вагу, вартість, строк дії та умови використання. Здатність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями є важливим фактором для забезпечення стабільності його діяльності та підтримки довіри інвесторів та кредиторів.

Наступним етапом аналізу фінансових ресурсів підприємства є оцінка ефективності їх використання загалом і за окремими видами й елементами фінансових ресурсів. Така оцінка на кількісному рівні зазвичай може бути здійснена за двома напрямками:

- оцінка рівня ефективності використання фінансових ресурсів підприємства (загалом і за окремими його видами);
- оцінка ступеня виконання плану та динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання.

За першим напрямком оцінку ефективності використання капіталу пропонуємо здійснювати на підставі обчислення методом фінансових коефіцієнтів показників оборотності (у днях і кількості оборотів) і рентабельності капіталу підприємства. За другим – на підставі зіставлення темпів зміни основних економічних показників господарювання та величини капіталу, авансованого в активи підприємства.

Для аналізу ефективності використання фінансових ресурсів пропонується використовувати такі групи показників:

коефіцієнти рентабельності фінансових ресурсів, а саме рентабельність сукупного капіталу, рентабельність власного капіталу, а також рентабельність позикових коштів;

коефіцієнти оборотності фінансових ресурсів, тобто кількість оборотів сукупних фінансових ресурсів, кількість оборотів власного капіталу, кількість оборотів позикового капіталу [29].

У процесі подальшого дослідження доцільним є здійснення факторного аналізу наявності та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Факторний аналіз наявності фінансових ресурсів передбачає оцінку впливу змін складу і структури фінансових ресурсів на фінансову стійкість підприємства, а факторний аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства – кількісну оцінку причини зміни показників оборотності та рентабельності капіталу, а також коефіцієнта реінвестування прибутку.

Для кількісної оцінки впливу факторів на зміну показників оборотності та рентабельності власного капіталу доцільно застосовувати методи елімінування до детермінованих моделей, які відображають взаємозв'язок цих показників та чинників, що їх визначають.

Під час подальшого аналізу слід кількісно виміряти причини зміни можливостей розширення діяльності за рахунок власних коштів, тобто здійснити факторний аналіз коефіцієнта реінвестування прибутку (коефіцієнта стійкості економічного зростання або темпу зростання власного капіталу).

Кількісна оцінка можливостей розширення діяльності за рахунок власних коштів може бути здійснена на підставі моделей, запропонованих Г.О. Крамаренко [30, с. 122], Г.Г. Кірейцевим [31, с. 261] та Є.В. Мних [32, с. 261]. Спираючись на результати факторного аналізу, за цими моделями підприємство може коригувати склад і структуру капіталу підприємства, доцільність його розміщення в активах, оборотність та рентабельність задля забезпечення зростання частки прибутку, призначеного для реінвестування.

Завершуватися аналіз фінансових ресурсів має пошуком і впровадженням в практичну діяльність підприємств потенційних резервів покращення складу і структури джерел фінансування активів, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та забезпечення сталого економічного

зростання й фінансової безпеки підприємства. Основу пошуку цих резервів складають результати факторного аналізу, а заходи з їх практичної реалізації обумовлюватимуться загальною політикою управління, що відповідає обраній стратегії розвитку підприємства.

Представлена модель дозволить ефективно організувати процес оцінки наявності та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, оптимізації їх структури; забезпечити наукове обґрунтування пошуку резервів покращення складу і структури фінансових ресурсів підприємства, підвищення ефективності їх використання для забезпечення зростання цінності та вартості підприємства; розробляти заходи з практичної реалізації виявлених резервів і формувати альтернативні пропозиції для вибору і прийняття раціональних управлінських рішень.

Враховуючи сучасні надскладні умови функціонування вітчизняних малих підприємств, високу ефективність системи управління ними можна досягти саме на основі грамотно організованої системи аналізу фінансового стану.

Основні особливості методики проведення фінансового аналізу на підприємствах малого бізнесу зумовлені особливостями інформаційної бази спрощених форм фінансової звітності малого підприємства. Комплекс показників та напрямів аналізу фінансового стану малого підприємства повинні бути зорієнтовані на вирішення конкретних мети та завдань аналізу, а також відповідати потребам користувачів його результатів, яких називають "стейкхолдерами".

Аналіз фінансового стану малого підприємства дозволяє оцінити його фінансову діяльність за досліджуваний період, отримати вихідну інформацію для прогнозування майбутньої діяльності та стійкого розвитку. Крім того, порівняння показників фінансового стану малого підприємства з аналогічними показниками конкурентів в тій же галузі є можливим.

. Методичний інструментарій оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства

Ефективність діяльності підприємств в сучасних умовах розвитку економіки України залежить не лише від здатності керівництва гнучко реагувати на потреби ринку і підвищувати якість обслуговування споживачів, але й від можливості забезпечити пошук нових джерел фінансування та раціонального розміщення фінансових ресурсів в активах підприємства, зменшення витрат на їх обслуговування, підвищення результативності господарювання та досягнення сталого економічного розвитку. У цьому контексті актуальності набувають питання формування та встановлення оптимальної структури фінансових ресурсів.

Проблема оптимізації структури фінансових ресурсів є предметом пильної уваги провідних зарубіжних та вітчизняних науковців сучасності серед яких Ю. Бригхем, Ковальов, І.Т. Балабанов, М. Н. Крейніна, В.М. Суторміна, І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, Н.О. Власова, Л.І. Безгінова, Л.М. Малярець, Н.М. Пономаренко, Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна, В.О. Подольська, Р.С. Квасницька, Л.М. Янчева та ін. Разом із тим, як справедливо зазначають Н.О. Пономаренко та Н.М. Давиденко, на практиці дослідження та аналітичні розрахунки з цього питання ведуться не скрізь, а дійсна структура фінансових ресурсів на більшості підприємств сформувалася інтуїтивно або через низку спроб і помилок без належного аналітично-математичного обґрунтування [33; 34]. Отже, існує нагальна потреба практичного вирішення проблеми визначення оптимального співвідношення між складовими елементами в частині джерел фінансування активів, тобто формування оптимальної структури фінансових ресурсів за критеріями, що відповідають потребам конкретного підприємства.

Практично всі класичні теорії структури капіталу ґрунтуються на визначенні співвідношень у складі капіталу питомої ваги акцій (які представляють власний капітал) та облігацій (які представляють позиковий

капітал). За умови поширення практичного використання концепції структури капіталу ряд сучасних дослідників запропонували поширити склад позикового капіталу, додавши до нього різні види короткострокового банківського кредиту. Необхідність такого підходу до поняття «структура капіталу» вони пов'язують з підвищенням ролі банківського кредиту в фінансуванні господарської діяльності підприємств та поширеною практикою реструктуризації його короткострокових видів у довгострокові. Значна кількість економістів дотримуються думки, що на сучасному етапі під час визначення поняття «структура капіталу» необхідно враховувати всі складові як власного капіталу, так і капіталу, що не належить підприємству, але тимчасово використовується в процесі його господарської діяльності і підлягає поверненню на певних умовах.

З урахуванням розглянутих положень і запропонованого у підрозділі 1.1 розподілу фінансових ресурсів підприємства за джерелами формування (фінансування) майна, пропонуємо під структурою фінансових ресурсів розуміти співвідношення власного і запозичених ресурсів підприємства. При цьому в складі власних фінансових ресурсів слід враховувати не лише первинно інвестований власниками капітал (zareєстрований оплачений капітал та додатково вкладений капітал), але й капітал створений (нерозподілений прибуток та резервний капітал) та отриманий (капітал в дооцінках, дарчий та інший додатковий капітал) в процесі діяльності підприємства, а у складі запозичених ресурсів – всі види зобов'язань підприємства у формі довгострокових і короткострокових банківських кредитів та позичок, облігаційних позик, фінансового лізингу (оренди), поворотної фінансової допомоги, кредиторської заборгованості та ін.

Такий підхід до визначення структурних елементів фінансових ресурсів підприємства розширює спектр практичного застосування в управлінні підприємствами, що мають обмежені можливості фінансування активів, теоретичної концепції структури капіталу, оскільки надає можливість:

- визначити особливості та шляхи притягнення власних і запозичених коштів у господарську діяльність підприємства;
- надає можливості пов'язати структуру фінансових ресурсів з використанням активів, які фінансуються за рахунок різних його складових.

Практика показує, що не існує єдиних методичних підходів і рекомендацій з визначення оптимального співвідношення власного і запозиченого капіталу навіть для одного підприємства на весь період його функціонування, оскільки на різних стадіях розвитку підприємства за різної кон'юнктури товарного і фінансового ринків потребується тільки індивідуальний підхід. Разом із тим, постійністю відрізняється низка об'єктивних і суб'єктивних чинників, урахування яких дозволяє цілеспрямовано формувати структуру капіталу залежно від обраних підприємством критеріїв та забезпечувати умови найбільш ефективного його використання. Основними з цих чинників є: галузеві особливості операційної діяльності підприємства; стадія життєвого циклу підприємства; кон'юнктура товарного ринку; кон'юнктура фінансового ринку; рівень рентабельності операційної діяльності; відношення кредиторів до підприємства; рівень оподаткування прибутку; фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства; рівень концентрації власного капіталу [35, с. 446].

З урахуванням цих чинників встановлюються оптимальні для підприємства пропорції використання власного і запозиченого капіталу та забезпечується залучення необхідних обсягів і видових форм капіталу для досягнення розрахункових показників його структури.

Найчастіше зустрічаються наступні цілі управління капіталом: мінімізація вартості капіталу, максимізація дохідності капіталу, максимізація вартості підприємства, нормалізація фінансового стану, підтримка фінансової стійкості, зростання продажів, ділової активності [36]. Спрямованість оптимізації структури капіталу визначає метод оптимізації та її цільовий критерій (табл.

Таблиця 1.3 – Цілі моделювання структури капіталу та цільові функції, що їм відповідають

Цілі моделювання	Цільові функції оптимізаційних моделей
Зменшення вартості залучення та обслуговування капіталу – мінімізація середньозваженої вартості капіталу	$\rightarrow \min$
Забезпечення ефективного використання капіталу – максимізація дохідності власного капіталу	ROE $\rightarrow \max$
Підвищення вартості підприємства	EVA $\rightarrow \max$

Вибір критеріїв і методів визначення оптимальної структури капіталу має базуватися на цільових потребах управління.

Для проведення оптимізаційних розрахунків за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності використовується механізм фінансового левериджу. На його підставі визначається рівень додаткового прибутку на власний капітал при різних варіантів структури капіталу, тобто ефект фінансового левериджу:

$$EФВ = \frac{ЗК}{ВК} (РА - СК)(1 - СПП), \quad (1.1)$$

де $EФВ$ – ефект фінансового левериджу (важеля), коеф.;

$ЗК$ – запозичений капітал, тис. грн;

$ВК$ – власний капітал, тис. грн;

$РА$ – рентабельність активів, %;

$СК$ – середня ставка відсотків за кредитами та позиками, %;

$СПП$ – ставка податку на прибуток, коеф.

Максимальна величина ефекту фінансового левериджу, отримана за певного співвідношення власного і запозиченого капіталу, слугує критерієм вибору оптимальної структури капіталу підприємства.

За І.А. Бланком оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його середньозваженої вартості передбачає попереднє визначення вартості окремих елементів власного і запозиченого капіталу з урахуванням умов їх

формування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу за різних співвідношень його складових. Відповідно критерієм вибору оптимальної структури капіталу слугує середнє мінімальне значення вартості обслуговування власного і запозиченого капіталу, що використовується в господарській діяльності підприємства.

Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків передбачає диференційований вибір джерел фінансування різних складових частин активів підприємства і залежить від обраної підприємством політики фінансування активів (агресивна, помірна, консервативна) та схильності і готовності керівництва до ризику фінансових втрат [35]. При цьому всі активи підприємства розподіляються на три групи: необоротні активи, постійна частина оборотних активів (постійно задіяні оборотні активи, що формують незнижуваний мінімум, необхідний підприємству для здійснення поточної операційної діяльності) та змінна частина оборотних активів (додатково залучені активи, розмір яких змінюється і залежить від коливань товарообороту, необхідності формування в окремі періоди товарних запасів сезонного зберігання, дострокового завезення й цільового призначення, сезонного зростання грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємства), а у складі джерел їх фінансування виділяють власний капітал залежно від співвідношень між активами і джерелами їх утворення відповідно до визначених типів фінансової політики вимірюють рівень ризику (табл. 1.4)

Таблиця 1.4 – Залежність рівня ризику від обраної політики фінансування активів підприємства

Активи і рівень ризику Типи політики фінансування активів	Необоротні активи	Оборотні активи		Рівень ризику
		Постійна частина	Змінна частина	
Агресивна	ВК і ДПК	КПК		Високий
Помірна	ВК і ДПК		КПК	Середній
Консервативна	ВК і ДПК		КПК	Низький

Як справедливо зазначають Н.О. Власова та Л.І. Безгінова, у реальному житті розглянуті підходи до фінансування активів підприємств роздрібною торгівлі практично не зустрічаються в чистому вигляді і мають багато проміжних варіантів [37 с. 52]. Їх наявність, на нашу думку, визначається особливістю формування капіталу підприємств роздрібною торгівлі і пов'язана перш за все з тим, що на сьогодні в Україні значне місце серед запозичених джерел фінансування активів торговельних підприємств займає залучений капітал у формі кредиторської заборгованості.

З огляду на це пропонуємо доповнити розглянуті підходи в частині джерел фінансування активів, зокрема включити до їх складу елементи залученого капіталу. Це дозволить не лише урахувати сталі тенденції, але й поєднати практику з теорією і визначити очікуваний рівень ризику.

За свідченням багатьох науковців [33; 35; 37] розглянутий вище методичний інструментарій визначення оптимального співвідношення між власним і запозиченим капіталом дозволяє здійснювати оптимізаційні розрахунки структури капіталу підприємства, і підприємства торгівлі не є виключенням при цьому, окремо за кожним критерієм оптимальності. Тому результати розрахунків структури капіталу можуть суттєво відрізнятися. Для їх узгодження пропонуємо визначати пріоритетність певних критеріїв та забезпечувати збалансоване їх використання в процесі оптимізації структури капіталу конкретних торговельних підприємств.

Вибір прийнятних для конкретного підприємства критеріїв оптимальної структури капіталу і обґрунтування їх підпорядкованості є складним завданням. Під час його вирішення слід спиратися на цільові потреби управління капіталом та урахувати внутрішні можливості й зовнішні умови господарської діяльності підприємства.

Пріоритетним завданням управління капіталом підприємства є підвищення прибутку за мінімальних витрат, пов'язаних із залученням та обслуговуванням власного і запозиченого капіталу. Отже, можна стверджувати, що критеріями вибору оптимальної структури капіталу підприємств мають бути

максимальний чистий прибуток та мінімальна середньозважена вартість капіталу, задіяного в господарській діяльності.

Урахування внутрішніх можливостей і зовнішніх умов господарської діяльності підприємства в процесі вибору конкретного варіанта досягнення ним бажаних параметрів прибутку та середньозваженої вартості передбачає формування цілої низки умов (обмежень), які забезпечують існування області можливих альтернативних варіантів, і обґрунтований вибір одного з них за принципом оптимізації. Реалізація останнього по суті зводиться до вирішення екстремальної задачі, яка має такий вигляд [38]:

$$f(x) \rightarrow \min(\max), x \in X,$$

де – $f(x)$ цільова функція (математичний запис критерію оптимальності);

x – допустиме рішення задачі;

X – область розв'язання задачі (допустима чисельність альтернативних варіантів).

Проблема управління фінансовими ресурсами підприємств медичної галузі є найбільш складною і багатогранною, оскільки кругообіг фінансових ресурсів має специфічні для галузі особливості. Діяльність медичних установ значною мірою ускладнюється нині тривалою кризою неплатежів, зростанням дебіторської та кредиторської заборгованості, скороченням попиту на послуги, гострим дефіцитом фінансових ресурсів.

Отже, удосконалення методів і форм управління фінансовими ресурсами є стратегічним напрямом фінансової політики медичних установ.

Одним з ключових завдань управління фінансовими ресурсами компанії є оптимізація структури капіталу. Це означає встановлення оптимального співвідношення між власними та залученими коштами, щоб забезпечити найбільш ефективний баланс між фінансовою рентабельністю та фінансовою стійкістю компанії, що в свою чергу максимізує її ринкову цінність.

Процес оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства здійснюється за наступним алгоритмом:

1. Здійснюється аналітична оцінка процесу формування та використання фінансових ресурсів в медичній установі.

Визначається об'єм загальної потреби в даних ресурсах для даної установи.

3. Здійснюється розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.

4. Здійснюється розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків.

5. Здійснюється розрахунок оптимальної структури фінансових ресурсів за критерієм мінімізації вартості капіталу.

6. Формування показника цільової структури капіталу [39].

Управління фінансовими ресурсами має бути цілеспрямованим і заснованим на довгостроковій фінансовій політиці, яка відповідає стратегії розвитку підприємства. Контролінг є важливим інструментом для досягнення цілей фінансової політики та забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами.

Система контролінгу включає в себе планування, аналіз та контроль за діяльністю підприємства, а також взаємодію між підсистемами фінансового і управлінського обліку. Завдяки контролінгу можна більш ефективно планувати та приймати рішення щодо використання фінансових ресурсів, оцінювати фінансові результати діяльності та контролювати їх виконання.

Таким чином, важливо розробляти довгострокову фінансову політику, яка буде відображати стратегію розвитку підприємства, а також використовувати систему контролінгу для ефективного управління фінансовими ресурсами.

Основні стратегічні напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами медичних установ – управління грошовими потоками, дебіторською заборгованістю; ефективне використання власного капіталу та його примноження; використання можливостей залучення позикових коштів.

Висновки до розділу 1

Дослідження та узагальнення методичних підходів до формування та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства показали наступне. Завдяки надзвичайній складності, динамізму та неоднозначності трактування фінансових ресурсів як економічної категорії, стало необхідним систематизувати підходи до їх визначення та сформулювати їх визначення. Відповідно до цього, фінансові ресурси підприємства визначаються як грошові та інші ліквідні оборотні засоби, що нагромаджені та авансовані з власних, позикових та залучених джерел у господарську діяльність з метою задоволення економічних потреб та інтересів власників, учасників формування чи інших зацікавлених осіб.

Для виявлення практичного значення фінансових ресурсів необхідно розглянути їх джерела формування. Основними групами джерел є внутрішні та зовнішні. Внутрішні джерела включають статутний фонд та виручку від реалізації, а зовнішні - кредити, зобов'язання, внески та відшкодування. Це дозволяє зробити висновок про те, що знання та ефективне управління фінансовими ресурсами допоможуть оптимізувати фінансове забезпечення підприємства, захистити його від негативних зовнішніх впливів, підвищити рентабельність та запобігти банкрутству.

Визначено якісні і кількісні ознаки фінансових ресурсів підприємства. Якісними складовими фінансових ресурсів вважаються грошові ресурси, дебіторська заборгованість, готова продукція, поточні фінансові інвестиції та інші оборотні засоби, що можуть бути швидко використані для платіжних цілей. Кількісними елементами фінансових ресурсів вважаються статутний капітал, виручка та її складові, бюджетні асигнування, банківський кредит, стійкі пасиви, кредиторська заборгованість.

Велике значення при управлінні діяльністю підприємств має здійснення щоденного ретельного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання, а відтак – аналізу формування і використання фінансових ресурсів, який є одним

із визначальних з огляду на основні фактори виробництва. Проведені дослідження показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу фінансових ресурсів підприємства із встановленим набором аналітичних показників та коефіцієнтів.

Аналіз фінансових ресурсів підприємства рекомендується проводити за наступними етапами: аналіз формування фінансових ресурсів, аналіз ефективності використання фінансових ресурсів підприємства; факторний аналіз наявності й ефективності використання фінансових ресурсів, пошук потенційних резервів покращення складу та структури фінансових ресурсів, підвищення ефективності їх використання.

Управління структурою капіталу передбачає вирішення двох ключових завдань:

- встановлення прийнятних пропорцій використання власного та позикового капіталу;
- забезпечення у разі необхідності залучення додаткового внутрішнього або зовнішнього капіталу.

Аналіз економічної літератури свідчить, що більшість авторів виділяють три методи оптимізації структури капіталу: оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності; оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації її вартості; оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТОВ «МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР «МЕДІНВЕСТ» І ДЖЕРЕЛ ЇХ ФОРМУВАННЯ

2.1. Коротка характеристика підприємства ТОВ «МЦ «Медінвест»

ТОВ «Медичний центр «МЕДІНВЕСТ» зареєстровано 12.03.2013 р. Департаментом адміністративних послуг та дозвільних процедур Дніпровської міської ради. Ліцензія МОЗ України, АЕ №197305 від 18.07.2013 р.

ТОВ «МЦ «Медінвест» створене і діє на підставі Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», цього Статуту та іншого діючого законодавства України.

Місцезнаходження Товариства: Україна, 49033, м. Дніпро, вул. Гладкова, буд. 29-А 4.

Товариство є юридичною особою з дня його державної реєстрації; знаходиться на повному госпрозрахунку та самофінансуванні; володіє майном; має самостійний баланс, поточний та інші рахунки у банку, круглу печатку та штампи зі своєю назвою, фірмовий бланк та інші реквізити юридичної особи; може мати знак для товарів та послуг.

Метою створення Товариства є об'єднання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів його Учасників для підвищення ефективності господарювання, формування та насичення ринку продукцією, товарами і послугами, вирішення проблем у галузях науки, техніки, виробництва та соціальної сфери з метою отримання прибутку за рахунок господарської діяльності.

Підприємств згідно статуту може здійснювати діяльність у сфері лікарняних закладів:

- загальна медична практика;
- спеціальна медична практика;
- стоматологічна практика.

Багатопрофільний МЦ "Медінвест" пропонує пацієнтам всебічну діагностику організму, консультативний прийом фахівців різних напрямків, лікування та профілактичні огляди.

Діагностична база МЦ «МЕДІНВЕСТ» має в своєму розпорядженні:

клінічну та біохімічну лабораторії; цифровий рентгендіагностичний апарат; УЗД сканер LOGIQ C5 Premium, на якому проводяться дослідження всіх органів; електрокардіограф, спірометр.

Лікувальні можливості центру: денний стаціонар; фізіотерапія, масаж.

Вищим органом управління Товариством є загальні збори Учасників. Учасники мають кількість голосів, пропорційну розміру їх часток у Статутному капіталі Товариства. Для забезпечення діяльності Товариства за рахунок вкладів учасників утворено Статутний (складений) капітал Товариства у розмірі 1600,0 тис. грн.

Прибуток Товариства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат та витрат на оплату праці. З балансового прибутку Товариства сплачуються відсотки по кредитах банків, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток, одержаний після зазначених розрахунків, залишається у повному розпорядженні Товариства. На загальних зборах Учасників Товариства визначаються напрями використання та

р

о

з 2.2. Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

п

о При аналізі балансу підприємства рекомендується використовувати горизонтальний і вертикальний аналіз фінансової звітності.

і За допомогою горизонтального аналізу визначаються абсолютні і відносні зміни величин різних статей балансу за аналізований період (табл. 2.1).

у

о

д

е

р

ж

а

н

Таблиця 2.1 – Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ», тис. грн.

	2019	2020	Абсолютне відхилення 2020 до 2019	Відносне відхилення 2020 до 2019	2021	Абсолютне відхилення 2021 до 2020	Відносне відхилення 2021 до 2020
Активи							
I. Необоротні активи							
Основні засоби	547,7	464,8	-82,9	-15,13	1246,3	781,5	168,13
Інші необоротні активи	150,0	150,0	-	-	250,0	100,0	66,66
Усього необоротні активи	697,7	614,8	-82,9	-11,88	1496,3	881,5	143,37
II. Оборотні активи							
Запаси	74,3	28,8	-45,5	-61,23	14,3	-14,5	-50,34
Дебіторська заборгованість за послуги	60,6	51,3	-9,3	-15,34	98,5	47,2	92,01
Гроші та їх еквіваленти	280,3	455,8	175,5	62,61	287,7	-168,1	-36,88
Інші оборотні активи	-	-	-	-	-	-	-
Усього оборотних активів	415,2	535,9	120,7	29,07	400,5	-135,4	-25,26
Активи, всього	1112,9	1150,7	37,8	3,39	1896,8	746,1	64,83
Пасиви							
I. Власний капітал							
Зареєстрований капітал	1600,0	1600,0	-	-	1600,0	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(664,3)	(656,5)	- 7,8	-1,17	(371,5)	- 285,0	-43,41
Власний капітал, всього	935,7	943,5	7,8	0,83	1228,5	285	30,21
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредит. заборгованість за:							
товари, роботи, послуги	2,2	34,7	32,5	1477,27	396,3	361,6	1042,07
розрахунки з бюджетом	67,7	80,3	12,6	18,61	113,0	32,7	40,72
розрахунки зі страхування	18,9	18,5	-0,4	-2,11	28,8	10,3	55,67
розрахунки з оплати праці	48,8	54,5	5,7	11,68	96,5	42,0	77,06
Інші поточні зобов'язання	39,6	19,2	-20,4	-51,51	33,7	14,5	75,52
Поточні зобов'язання, усього	177,2	207,2	30,0	16,93	668,3	461,1	222,53
Пасиви, всього	1112,9	1150,7	37,8	3,39	1896,8	746,1	64,83

Горизонтальний аналіз полягає у співставленні фінансових даних підприємства за декілька періодів у відносному та абсолютному вимірюваннях (додаток А).

Наведені дані табл. 2.1 дозволяють зробити такі висновки:

1. Загальна сума активів має тенденцію до збільшення. В 2020 році активи виросли до 1150,7 тис. грн. або більше лише на 3,39%, в 2021 році вони збільшились на 746,1 тис. грн. це більше, ніж на 64,83%. Це збільшення в 2020 році відбулось лише за рахунок збільшення і оборотних активів, в 2021 році збільшення активів відбувалось лише за рахунок збільшення необоротних активів. Абсолютна величина зменшення у необоротних активах в 2020 році склала 82,9 тис. грн. або більше, ніж 11,8% їх річної величини. У той же час, відбулось стрімке збільшення суми грошових коштів (в абсолютному вимірюванні – на 175,5 тис. грн.). Абсолютна величина зменшення оборотних активів в 2021 році склала 135,4 тис.грн. (або на 25,26%). На це зменшення вплинуло зменшення суми запасів на 14,5 тис.грн. та грошових коштів на 168,1 тис.грн.

2. Що стосується структури оборотних коштів, то можна зазначити, що вона погіршилась. Запаси та грошові кошти зменшились в 2021 році. В той же час, зросла сума дебіторської заборгованості за товари та послуги - в абсолютному вимірюванні на 47,2 тис. грн. (або на 92,01%).

3. При аналізі пасивів підприємства слід зазначити, що у підприємства немає довгострокових зобов'язань. Поточні зобов'язання в 2020 році зросли на 30,0 тис.грн. (16,93%). Це відбулося за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за товари та послуги на 32,5 тис.грн., що знизило фінансову стійкість та платоспроможність підприємства відносно виконання своїх зобов'язань перед кредиторами.

Аналіз балансу підприємства свідчить, що підприємству слід покращити показники фінансової стійкості та ліквідності, а саме: поліпшити структуру оборотних коштів, збільшити розмір наявних грошових коштів, які є самим ліквідним активом для підприємства та є гарантом своєчасних розрахунків зі постачальниками.

2.3. Вертикальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Вертикальний аналіз призначений для обчислення питомої ваги окремих статей у результаті балансу, тобто вивчається структура активів і пасивів балансу.

Вертикальний аналіз балансу дозволяє зробити висновок про структуру балансу в поточному стані, а також проаналізувати динаміку цієї структури. Технологія вертикального аналізу полягає у тому, що загальну суму балансу приймають за 100% і кожен статтю фінансової звітності представляють у вигляді процентної частки від прийнятого базового значення.

Проведемо вертикальний аналіз на підставі даних балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» (табл. 2.2).

Аналізуючи дані вертикального балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ», можна зробити такі висновки.

1. Частка необоротних активів у балансі товариства перевищує частку оборотних активів: на кінець кожного року вона відповідно складала 62,69%, 53,43%, 78,89%. Спостерігається тенденція до зменшення оборотних активів у структурі активів підприємства. Для надання медичних послуг підприємству необхідно мати медичне обладнання. І щоби розширювати асортимет медичних послуг підприємство купувало різне медичне обладнання. Але з урахуванням умов в яких зараз працює медичний центр (військовий стан у країні), після покупки обладнання не відбулося швидкого зростання споживання медичних послуг. Зрозуміло, що спад частки оборотних коштів позначається негативно на показниках фінансової стійкості та ліквідності, тому що свідчить про падіння розмірів наданих послуг, зменшення готівки для виконання зобов'язань.

2. Власний капітал підприємства має тенденцію до зменшення.

3. Найбільшу питому вагу серед короткострокових зобов'язань на підприємстві займає кредиторська заборгованість за послуги, близько 21% в 2021 році. В порівнянні з 2020 роком відбулось зростання її питомої ваги. Це негативна

тенденція. Отже, основними висновками, зробленими при вертикальному аналізі

Таблиця 2.2 – Вертикальний аналіз балансу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ», тис. грн.

	2019	Частка у % до суми балансу кінець 2019 року	2020	Частка у % до суми балансу кінець 2020 року	2021	Частка у % до суми балансу кінець 2021 року
Активи						
1. Необоротні активи						
Основні засоби	547,7	49,21	464,8	40,39	1246,3	65,71
Інші необоротні активи	150,0	13,48	150,0	13,04	250,0	13,18
Усього необоротні активи	697,7	62,69	614,8	53,43	1496,3	78,89
II. Оборотні активи						
Запаси	74,3	6,67	28,8	2,5	14,3	0,75
Дебіторська заборгованість за послуги	60,6	5,44	51,3	4,46	98,5	5,19
Гроші та їх еквіваленти	280,3	25,19	455,8	39,61	287,7	15,17
Інші оборотні активи	-	-	-	-	-	-
Усього оборотних активів	415,2	37,31	535,9	46,57	400,5	21,11
Активи, всього	1112,9	100,0	1150,7	100,0	1896,8	100,0
Пасиви						
1. Власний капітал						
Зареєстрований капітал	1600,0	84,08	1600,0	81,99	1600,0	64,77
Нерозподілений прибуток	(664,3)	-	(656,5)	-	(371,5)	-
Власний капітал, всього	935,7	84,08	943,5	81,99	1228,5	64,77
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Поточна кредит. заборгованість за:						
товари, роботи, послуги	2,2	0,19	34,7	3,02	396,3	20,89
розрахунки з бюджетом	67,7	6,08	80,3	6,98	113,0	5,96
розрахунки зі страхування	18,9	1,69	18,5	1,61	28,8	1,52
розрахунки з оплати праці	48,8	4,38	54,5	4,74	96,5	5,09
Інші поточні зобов'язання	39,6	3,56	19,2	1,67	33,7	1,78
Поточні зобов'язання, усього	177,2	15,92	207,2	18,01	668,3	35,23
Пасиви, всього	1112,9	100,0	1150,7	100,0	1896,8	100,0

балансу підприємства такі:

- структура статей балансу демонструє тенденцію до зростання частки необоротних активів і незначного зменшення частки оборотних активів;
- у той же час, закріпилася негативна тенденція до збільшення частки кредиторської заборгованості.

ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» слід вдатися до аналізу структури видатків, відкорегувати заборгованість з кредиторами, а також посилити контроль за витратами, запобігаючи нецільового витрачання ресурсів.

Таким чином, аналіз балансу підприємства у горизонтальному і вертикальному розрізі показав, що відбувається збільшення показників, які мають вплив на показники фінансової стійкості та ліквідності. Зокрема, спостерігається збільшення частки короткострокових зобов'язань і досить суттєве зменшення частки грошей у сумі балансу.

Аналіз руху капіталу підприємства та інтенсивності його оновлення

Після з'ясування змін в обсязі, складі і структурі капіталу підприємства оцінюється його рух протягом звітного періоду за припливом і відтоком власного капіталу та надходженням і поверненням позикового капіталу, в тому числі позик і залучених коштів.

Для характеристики руху капіталу підприємства пропонуємо використовувати абсолютні та відносні показники. Методика їх розрахунку та характеристика наведені в додатку Б. Аналіз інтенсивності оновлення капіталу підприємства також необхідно проводити в динаміці шляхом порівняння фактичних даних абсолютних і відносних показників руху капіталу з даними попереднього періоду.

У процесі аналізу руху капіталу підприємства особливу увагу слід приділяти дослідженню змін залученого капіталу в частині кредиторської заборгованості,

оскільки її обсяг та якісний склад визначають фінансову стійкість, а її рух – стан платіжної дисципліни підприємства. Рух кредиторської заборгованості оцінюється на підставі показників виникнення та погашення зобов'язань та їх зміни за період (загалом і в розрізі видів кредиторської заборгованості). Далі виявляють невинуватну кредиторську заборгованість та оцінюють її динаміку.

Оцінимо рух капіталу за досліджуваний період у розрізі надходження й вибуття власного капіталу та одержання і погашення запозиченого капіталу.

Розраховані показники руху капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» зведено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз руху капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Показники				Відхилення абсолютне	
				2020 до	2021 до 2020
1. Питома вага власного капіталу (коефіцієнт автономії)					
2. Питома вага запозиченого капіталу					
3. Питома вага власного оборотного капіталу у загальній його сумі					
4. Коефіцієнт співвідношення запозиченого і власного капіталу					
5. Коефіцієнт приросту власного капіталу, %					
6. Коефіцієнт приросту залученого капіталу, %					
7. Коефіцієнт приросту капіталу підприємства, %					

Данні табл. 2.3 свідчать, що показники руху капіталу на протязі 2019-2021 рр. мають тенденцію до погіршення. Питома вага власного капіталу більша рекомендованого значення (0,5). Це свідчить про те, що загальна сума заборгованості не перевищує суму власних джерел фінансування, про незначну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, так в 2021 році

підприємство на 64% фінансувалось за рахунок власного капіталу. Від'ємне значення питомої ваги власного оборотного капіталу у загальній його сумі в 2021 році говорить про те, що власний капітал було спрямовано на фінансування необоротних засобів та могло мати негативний вплив на фінансову стійкість підприємства. Збільшення коефіцієнту співвідношення запозиченого та власного капіталу свідчить про зростання залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Так, в 2021 році на 1 грн. власного капіталу припадало 0,54 грн. залучених засобів, що на 0,32 грн. більше, ніж в 2020 році. В 2021 році спостерігається стрімке збільшення коефіцієнту приросту капіталу в порівнянні з 2020 роком (на 61,45%).

Охарактеризовані вище відносні показники дають змогу зробити висновок про нестійкій фінансовий стан підприємства.

У процесі аналізу руху капіталу підприємства особливу увагу слід приділяти дослідженню змін залученого капіталу в частині кредиторської заборгованості, оскільки її обсяг та якісний склад визначають фінансову стійкість, а її рух – стан платіжної дисципліни підприємства [28].

Аналізуючи цю частину капіталу, треба мати на увазі, що вона є джерелом покриття дебіторської заборгованості підприємства [40]. З зв'язку з цим доцільним є проведення порівняльного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.

Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства подано у табл. 2.4.

За даними табл. 2.4, можна стверджувати, що у 2021 році підприємство проводило політику перевищення темпів росту кредиторської заборгованості над дебіторською. Так, якщо дебіторська заборгованість у 2021 році зросла на 92,01%, то кредиторська заборгованість зросла на 1042,07%.

В 2021 році зменшився показник співвідношення загальної суми дебіторської і кредиторської заборгованості.

Таблиця 2.4 – Порівняльний аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» за 2019-2021 рр.

Показники				Відхилення (+,-)	
				Абсолютне, тис.грн.	Відносне,
1. Дебіторська заборгованість, тис.грн.					
2. Кредиторська заборгованість, тис.грн.					
3. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, (р.1 : р.2)					

Перевищення суми кредиторської заборгованості в 2021 році над дебіторською заборгованістю говорить про підвищення фінансової стабільності підприємства.

2.5. Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Наступним етапом у рамках аналізу наявності капіталу підприємства є оцінювання складу джерел фінансування майна підприємства. Оптимальний обсяг власного оборотного капіталу повинен відповідати обґрунтованій потребі у оборотних активах підприємства. Оцінювання складу джерел фінансування майна підприємства здійснюється за допомогою наступних коефіцієнтів: коефіцієнту забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом, коефіцієнту забезпеченості запасів власним оборотним капіталом та показниками ліквідності.

Методика розрахунку показників фінансування активів і платоспроможності міститься у додатку Б. Щодо нормативних значень перелічених показників, вони є наступними.

Значення коефіцієнта забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом повинно бути більше 0,1 [41, 42].

Коефіцієнт забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом характеризує ступінь покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах. Зростання цього коефіцієнта в динаміці означає зміцнення фінансової стійкості підприємства [43, 44].

Від рівня ліквідності підприємства залежить платоспроможність. Разом з тим ліквідність характеризує як поточний стан розрахунків, так і перспективний. Для власників підприємства недостатня ліквідність може означати зменшення прибутковості, втрату контролю та часткову або повну втрату капіталу [45]. Тому аналіз показників ліквідності має важливе значення при оцінці щодо ефективності управління капіталом підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності повинен при оптимальному значенні дорівнювати 0,2 – 0,35. Оптимальним вважається значення для коефіцієнту швидкої ліквідності, що дорівнює $\geq 1,0$. Для коефіцієнту поточної ліквідності за критичне значення приймається 1. При значенні коефіцієнту поточної ліквідності менше 1 – підприємство має неліквідний баланс. Якщо коефіцієнт поточної ліквідності дорівнює 1-0,5, підприємство своєчасно ліквідує борги [44].

Узагальнимо визначені показники фінансування активів і платоспроможності за даними фінансової звітності ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» (додаток А) в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансування активів і платоспроможності ТОВ МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Показник	Норма	Значення показника		
Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом				
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	$\geq 0,5$			
Коефіцієнт поточної ліквідності				
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5-1 і вище			
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 – 0,35			

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом не відповідає нормативному значенню в 2021 році. Це свідчить про не достатність у ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» власного оборотного капіталу, який необхідний для поточної діяльності, про недостатній ступінь забезпеченості всіх оборотних активів власними джерелами без залучення сторонніх. Також про низьку фінансову стійкість підприємства говорить від'ємне значення коефіцієнту забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом в 2021 році, що свідчить про неспроможність підприємством покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах.

Коефіцієнт поточної ліквідності лише в 2021 році не відповідав нормативному значенню, тобто підприємство не має можливості покриття поточних зобов'язань за рахунок його оборотних активів. На кожну гривню поточних зобов'язань ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» припадало в 2020 році 2,58 грн. оборотних активів, а в 2021 році – 0,60 грн. Розрахунки показують, що на початок звітного періоду (2019 – 2020 роки) підприємство має досить високий рівень показників абсолютної та швидкої ліквідності. Але в 2021 ці характеристики знизили свої значення, але все ще відповідають нормативному значенню. Це пояснюється передусім низькою часткою поточних активів в структурі джерел фінансування. В 2021 році відбулося погіршення усіх показників ліквідності. Значення коефіцієнту швидкої ліквідності в 2021 році становить 0,58 і свідчить, що за рахунок грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень може бути погашено лише 58% поточних зобов'язань підприємства. Так як коефіцієнт абсолютної ліквідності складає 0,43 в 2021 році, то підприємство спроможне погасити лише 43,0% поточної заборгованості за рахунок наявних грошових коштів. Всі три коефіцієнти відображені у динаміці протягом 2019-2021 років на рис. 2.1.

Отже можна говорити про достатню ліквідність та платоспроможність підприємства в 2021 році.

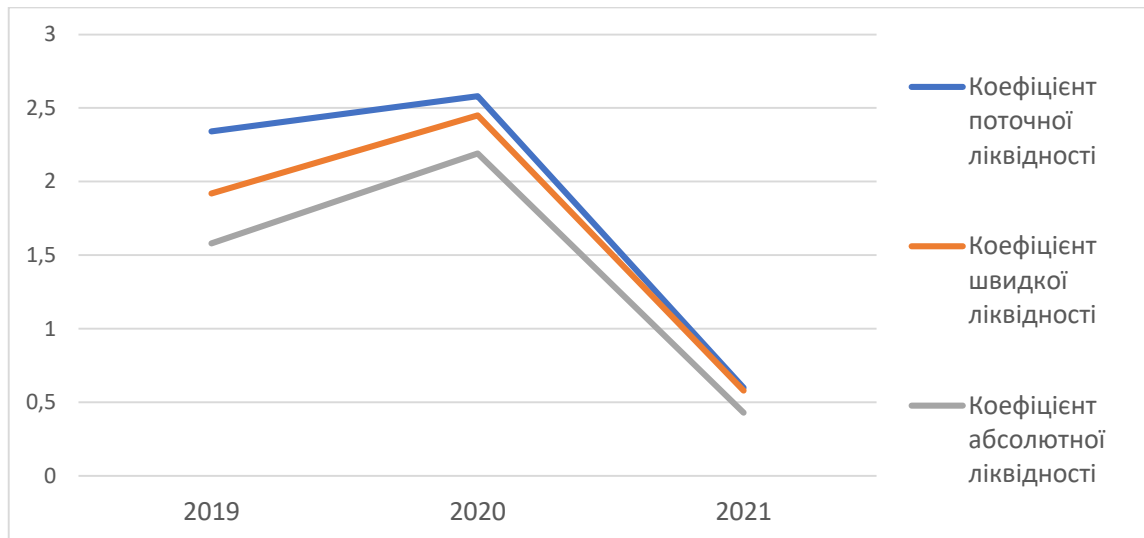

Рис. 2.1 - Показники ліквідності ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» у 2019 – 2021 роках

Аналіз ефективності використання капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» в цілому і за окремими його видами та елементами

2.6.1. Оцінка оборотності капіталу підприємства

Інтенсивність використання капіталу, його ділову активність характеризують показники оборотності капіталу. Сутність та методика розрахунків показників оборотності капіталу надано в додатку Б.

Розрахунок показників оборотності капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» подано у табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники оборотності капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Показники				Відхилення (+,-)	
				Абсолютне	Відносне, %
1. Коефіцієнт оборотності капіталу (кількість оборотів)					

2. Тривалість одного обороту капіталу, дні					
--	--	--	--	--	--

Продовження табл. 2.6

3. Коефіцієнт оборотності власного капіталу					
4. Тривалість одного обороту власного капіталу, дні					
5. Коефіцієнт оборотності запозиченого капіталу					
6. Тривалість одного обороту запозиченого капіталу, дні					

Позитивним моментом є зростання оборотності загального капіталу підприємства на 0,14 пунктів і власного капіталу на 0,97 пункту. Відповідно до зростання оборотності капіталу зменшується показник тривалості одного обороту загального капіталу на 3 дні та власного капіталу на 13 днів. Щодо запозиченого капіталу спостерігається спад його оборотності в 2021 році на 8,9 пункту. В цілому можна стверджувати про підвищення ефективності використання капіталу підприємства.

2.6.2. Оцінка рентабельності капіталу підприємства

При розрахунку рентабельності капіталу підприємства визначають відношення прибутку до оподаткування або чистого прибутку до наступних показників: капіталу, власного капіталу, запозиченого капіталу. Характеристика та методика розрахунку показників рентабельності капіталу надано в додатку Б.

Загальноприйнятих значень рентабельності, на які можна орієнтуватися при аналізі, не існує, тому зростання вищевказаних показників у динаміці по періодах звітності розглядається як позитивна тенденція.

Динаміку показників рентабельності капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» зведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Оцінка рентабельності капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» за 2019-2021 рр.

Показник	Значення показника			Абсолютне відхилення (+,-)	
	9	20		20р. до 9р.	21р. до 20р.
Рентабельність капіталу, %					
Рентабельність власного капіталу, %					
Рентабельність запозиченого капіталу, %					

Як видно з наведених даних, рентабельність всіх показників у 2021 році в порівнянні з 2020 роком покращилася. Рентабельність власного капіталу зросла на 25,41% в порівнянні з 2020 роком, тобто кожна інвестована гривна приносила в 2021 році 26 копійок прибутку, що на 25 копійок більше ніж у 2020 році. Це пов'язано з ростом чистого прибутку в 2021 році.

Оцінка ступеня виконання плану та динаміки основних показників, що забезпечують підприємству прийнятні темпи економічного зростання

Ефективність використання капіталу можна також оцінити шляхом порівняння темпів зміни основних економічних показників діяльності та величини капіталу, який вкладений у активи підприємства.

Враховується так зване «золоте правило ведення бізнесу» згідно з яким прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг чистої виручки від реалізації товарів та вартість майна підприємства. Загально прийнято вважати оптимальними такі співвідношення [28]:

$$T_p^{\Pi} \rangle \underbrace{T_p^{ЧВ} \rangle T_p^K}_{\rangle} 100,$$

рентабельність оборотність капіталу
 підприємства підприємства

де T_p^{Π} – темп росту прибутку (від звичайної діяльності до оподаткування, реалізації, операційної діяльності, чистого), обчислений як виражене у відсотках співвідношення прибутку звітного і попереднього періодів, %;

T_p^{CB} – темп росту чистого доходу (виручки) від реалізації товарів, обчислений як виражене у відсотках співвідношення його обсягів у звітному і попередньому періодах, %;

T_p^K – темп росту капіталу підприємства, обчислений як виражене у відсотках співвідношення середньої величини вкладених у фінансування активів коштів (підсумок за пасивом балансу) звітного і попереднього періодів, %.

Для ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» дане співвідношення в 2021 році є оптимальним.

Прибуток підприємства збільшується більш інтенсивно, ніж обсяг реалізації, що вказує на відносне зменшення витрат підприємства. Обсяг реалізації товарів не зростає більш високими темпами, ніж вкладений капітал, тобто ресурси підприємства використовуються менше ефективно, але прибуток підвищується від кожної грошової одиниці, вкладеної в підприємство.

Висновки до розділу 2

Виконаний аналіз фінансових ресурсів підприємства дозволили зробити наступні висновки.

У періоді з 2019 – 2021 рр. загальна сума капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» збільшувалася. Розмір власного капіталу постійно зменшувався, але у структурі

частка власного капіталу протягом 2019-2021 рр. була більшою за запозичений капітал, з тенденцією до зменшення. Збільшення розмірів залученого капіталу відбувалося за рахунок зростання кредиторської заборгованості в 2021 році (1042,07%). Питома вага цієї заборгованості в структурі капіталу збільшилась з 0,19% в 2019 році до 20,89% в 2021 році.

Показники руху капіталу ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» на протязі 2019-2021 рр. мають тенденцію до погіршення. В 2021 році підприємство мало від'ємне значення питомої ваги власного оборотного капіталу у загальній його, кошти власного капіталу були використані на фінансування необоротних засобів. Також в 2021 році підприємство на 64% фінансувалось за рахунок власного капіталу, унаочнює не значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.

Перевищення суми кредиторської заборгованості в 2021 році над дебіторською заборгованістю говорить про підвищення фінансової стабільності підприємства.

Оцінка складу джерел фінансування майна ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» показала що в 2021 році розмір власного оборотного капіталу в порівнянні з 2020 роком впав до негативного значення. Значення коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом свідчить про не достатність у підприємства власного оборотного капіталу, необхідного для фінансування сукупних оборотних активів.

Також про низьку фінансову стійкість підприємства говорить від'ємне значення коефіцієнту забезпеченості матеріальних активів власним оборотним капіталом в 2021 році, що свідчить про неспроможність підприємством покриття власним оборотним капіталом потреби підприємства у матеріальних оборотних активах.

Коефіцієнт поточної ліквідності лише в 2021 році не відповідав нормативному значенню, тобто підприємство не має можливості покриття поточних зобов'язань за рахунок його оборотних активів.

Розрахунки показують, що на початок звітного періоду (2019 – 2020 роки) підприємство має досить високий рівень показників абсолютної та швидкої ліквідності. Але в 2021 ці характеристики знизили свої значення, але все ще відповідають нормативному значенню. Це пояснюється передусім низькою часткою поточних активів в структурі джерел фінансування.

Показники рентабельності показали, що рентабельність у 2021 році для підприємства була найбільш вдалою на відміну від 2020 року. Всі показники рентабельності у 2021 році зросли, що є позитивною тенденцією. Таке збільшення відбулося за рахунок зростання прибутку підприємства.

РОЗДІЛ 3
ПЛАНУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

3.1. Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності

Відповідність між власним та позиченим джерелами фінансування підприємства відіграє значну роль у зміцненні його фінансового стану та оптимізації структури капіталу, сприяючи ефективному використанню ресурсів.

Оптимізація структури капіталу є одним із складних та важливих завдань фінансового управління підприємством.

Ідеальна структура капіталу полягає у досягненні оптимального співвідношення між використанням власного та залученого капіталу, що забезпечує оптимальну рівновагу між фінансовою рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства та максимізує його ринкову вартість [46].

Для досягнення ефективної політики формування капіталу та використання фінансових ресурсів важливо збалансувати співвідношення між критеріями доходності і ризику. Обіг капіталу може обслуговувати різні рівні поточних активів з різними комбінаціями майнових благ щодо їх ліквідності, а також різними джерелами їх фінансування [47].

Капіталізація є одним з ключових факторів конкурентної переваги страхових компаній на ринку. Розмір активів є узагальнюючим показником масштабу діяльності компаній. За інших однакових умов, компанія з більшим обсягом активів має більше можливостей для залучення капіталу і розширення своєї діяльності.

Отже, процес оптимізації може здійснюватися за трима критеріями:

- за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності;

- за критерієм мінімізації вартості капіталу;
- за критерієм мінімізації фінансових ризиків.

Пріоритетним завданням управління капіталом підприємства є збільшення прибутку при мінімальних витратах, пов'язаних зі залученням та обслуговуванням власного та позиченого капіталу. Тому можна стверджувати, що критеріями вибору оптимальної структури капіталу підприємств повинні бути максимізація чистого прибутку та мінімізація середньозваженої вартості капіталу, задіяного в господарській діяльності.

Для проведення оптимізаційних розрахунків за критерієм максимізації рівня рентабельності власного капіталу при заданому рівні фінансових ризиків використовується механізм фінансового левериджу.

Фінансовий леверидж (фінансовий важіль) особливо активно використовується в фінансовому менеджменті західних країн. Він трактується як фактор, від якого навіть незначні зміни можуть призвести до значних змін у результативних показниках. Тобто, цей показник відображає ступінь впливу залученого капіталу на прибутковість та рентабельність власного капіталу. В українській науці механізм фінансового левериджу виражається як співвідношення залучених та власних фінансових ресурсів, виражене певним коефіцієнтом.

Розумне залучення зовнішнього капіталу дозволяє використовувати ефект фінансового левериджу, який фінансові менеджери повинні враховувати при регулюванні структури капіталу підприємства.

Суть фінансового важеля полягає в тому, щоб збільшити вплив зміни прибутку на динаміку фінансової рентабельності, тобто зробити фінансову рентабельність більш еластичною відносно прибутку.

Поширення ефекту фінансового левериджу є результатом раціонального використання позиченого капіталу в діяльності підприємства. Цей механізм дає змогу збільшити загальний прибуток, отриманий від використання капіталу, що перевищує витрати на його залучення та обслуговування. Проте, варто пам'ятати

про важливість збалансованості та розумного використання зовнішнього капіталу, оскільки надмірне запозичення може збільшити ризик та призвести до фінансових труднощів. При цьому для розрахунку ефекту фінансового левериджу використовують таку формулу [7, с. 264]:

де $S_{пп}$ – ставка податку на прибуток;

$K_{вРА}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

C_B – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу, %;

ПК – позиковий капітал;

ВК – власний капітал.

Доцільно спочатку вирахувати вхідні данні для аналізу і формування оптимальної структури капіталу підприємства.

Значення власного та позиченого капіталу, загальна вартість активів, валовий і чистий прибуток можна отримати з балансу та звіту про фінансові результати за розглянуті періоди. Відсотки, які підприємство сплачувало за кредити, використані для залучення капіталу, складали:

де ПК –позиковий капітал;

C_B – ставка відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання залученого капіталу.

Середні відсоткові ставки за кредитами малого бізнесу банками України ли в 2020 році – 9,8%, в 2021 році – 11% [48].

$$KpB_{2020} = 207,2 \cdot 0,098 = 20,3 \text{ тис. грн.}$$

$$KpB_{2021} = 668,3 \cdot 0,11 = 73,51 \text{ тис. грн.}$$

Рентабельність власного капіталу підприємства можна розрахувати шляхом поділу чистого прибутку на власний капітал. Формула для розрахунку цього показника виглядає наступним чином:

$$\text{Рентабельність}_{\text{ВК}} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал}) * 100\% \quad (3.3)$$

Отримане значення рентабельності власного капіталу виражається у відсотках і вказує, який прибуток було здійснено на кожну одиницю власного капіталу. Цей показник важливий для оцінки ефективності використання власних ресурсів підприємства та привабливості для потенційних інвесторів.

$$P_{BK_{2020}} = \frac{7,8}{(935,7+943,5)/2} = 0,0083$$

$$P_{BK_{2021}} = \frac{285}{(943,5+1228,5)/2} = 0,2624$$

Рентабельність сукупного капіталу підприємства можна розрахувати шляхом поділу чистого прибутку на сукупний капітал. Формула для розрахунку цього показника виглядає наступним чином:

$$\text{Рентабельність}_{\text{СК}} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Сукупний капітал}) * 100\% \quad (3.4)$$

де, Чистий прибуток - прибуток підприємства після відрахування податків та інших витрат;

Сукупний капітал - сума власного капіталу та позиченого капіталу, що використовується підприємством.

Отримане значення рентабельності сукупного капіталу виражається у відсотках і вказує, який прибуток було здійснено на кожну одиницю сукупного капіталу. Цей показник важливий для оцінки ефективності використання всього

доступного капіталу підприємства, включаючи як власний, так і запозичений капітал.

$$P_{СК_{2020}} = \frac{7,8}{(1112,9+1150,7)/2} = 0,0068$$

$$P_{СК_{2021}} = \frac{285}{(1150,7+1896,8)/2} = 0,1870$$

Коефіцієнт валової рентабельності активів (КВРА) розраховується шляхом поділу валового прибутку на вартість активів підприємства. Формула для розрахунку цього показника виглядає наступним чином:

$$K_{ВРА} = (\text{Валовий прибуток} / \text{Вартість активів}) * 100\% \quad (3.5)$$

де, Валовий прибуток - прибуток підприємства до врахування витрат на оподаткування та відрахування;

Вартість активів - загальна вартість всіх активів, що володіє підприємство. Включає як поточні активи (такі як запаси, дебіторська заборгованість), так і основні активи (нерухомі та рухомі активи).

Отримане значення $K_{ВРА}$ виражається у відсотках і вказує, яку частину валового прибутку становить вартість активів. Цей показник важливий для оцінки ефективності використання активів підприємства та його здатності генерувати прибуток з наданих ресурсів.

$$P_{ВРА_{2020}} = \frac{4425,9-4429,5}{(1112,9+1150,7)/2} = -0,00318$$

$$P_{ВРА_{2021}} = \frac{6168,9-5920,9}{(1150,7+1896,8)/2} = 0,1627$$

Диференціал фінансового левериджу ($K_{ВРА} - C_B$) розраховується шляхом віднімання середньої ставки відсотка за кредит (C_B) від коефіцієнта валової рентабельності активів (КВРА). Цей показник використовується для визначення

різниці між виходом, який підприємство отримує від використання залученого капіталу, і витратами на сплату відсотків за кредити.

Позитивне значення диференціалу фінансового левериджу вказує на те, що коефіцієнт валової рентабельності активів перевищує середню ставку відсотка за кредит, що свідчить про більш вигідне використання залученого капіталу. Від'ємне значення диференціалу означає, що середня ставка відсотка за кредит перевищує коефіцієнт валової рентабельності активів, що може свідчити про менш ефективне використання залученого капіталу.

$$(K_{BPA} - C_B)_{2020} = -0,0031 - 0,098 = -0,101$$

$$(K_{BPA} - C_B)_{2021} = 0,1627 - 0,11 = 0,053$$

Плече фінансового важеля визначає співвідношення між позиченим капіталом і власним капіталом підприємства. Цей показник використовується для оцінки ступеня використання залученого капіталу в порівнянні з власним капіталом.

Формула для розрахунку плеча фінансового важеля виглядає наступним чином:

=

загальна сума позиченого капіталу / *загальна сума власного капіталу*

При цьому: загальна сума позиченого капіталу включає всі зобов'язання підприємства перед кредиторами та іншими позичальниками; загальна сума власного капіталу включає всі внески власників, такі як акціонерний капітал, накопичений прибуток та резервний капітал.

Значення плеча фінансового важеля вказує на залежність підприємства від залученого капіталу. Високе значення плеча вказує на велику використання позиченого капіталу, що може збільшити потенційні прибутки, але також призводить до вищого ризику збитків у разі невдачі. Низьке значення плеча вказує

на низьке використання позиченого капіталу, що може бути більш консервативним, але обмежує потенційні прибутки.

Цей показник важливо враховувати при прийнятті рішень щодо структури капіталу та фінансового планування підприємства.

$$\text{ПФЛ}_{2020} = \frac{207,2}{943,5} = 0,2196$$

$$\text{ПФЛ}_{2021} = \frac{668,3}{1228,5} = 0,5439$$

Податковий коректор фінансового левериджу ($1 - C_{\text{пп}}$) показує, якою мірою проявляється ефект фінансового левериджу у зв'язку з різним рівнем оподаткування прибутку.

Ставка податку на прибуток ($C_{\text{пп}}$) складає 18%.

Розрахуємо ефект фінансового левериджу за формулою 3.1:

$$\text{ЕФЛ}_{2020} = (1 - 0,18) \cdot (-0,0031 - 0,098) \cdot \frac{207,2}{943,5} = -0,018\%$$

$$\text{ЕФЛ}_{2021} = (1 - 0,18) \cdot (0,1627 - 0,11) \cdot \frac{668,3}{1228,5} = 0,023\%$$

Використання позиченого капіталу призводить до збільшення постійних витрат у вигляді відсотків за кредит, що зменшує чистий прибуток і рентабельність підприємства. Залежно від рівня фінансового важеля, підприємство може мати різний рівень ризику.

Фінансовий важіль дозволяє визначити оптимальний обсяг позиченого капіталу, який максимізує прибуток підприємства при прийнятному рівні ризику. Західні економісти рекомендують зберігати значення фінансового важеля у межах 0,3-0,5, що означає, що позичений капітал становить 30-50% від загального капіталу підприємства [49]. Значення менше 30% вказує на недостатнє використання позиченого капіталу, який не приносить достатньої додаткової

прибутковості. Значення більше 50% вказує на збільшення фінансових ризиків, пов'язаних з високим рівнем залежності від позиченого капіталу.

Врахування фінансового важеля має велике значення для забезпечення фінансової стійкості підприємства. Правильне управління структурою капіталу, урахуваючи оптимальний рівень фінансового важеля, допомагає забезпечити баланс між використанням позиченого капіталу для збільшення прибутку та керування фінансовими ризиками.

Відповідно до нормативів фінансової стійкості, при формуванні оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства рекомендується дотримуватись таких коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) (k_1): Цей коефіцієнт відображає співвідношення власного капіталу до загальної суми власних та позикових коштів підприємства. Рекомендоване значення цього коефіцієнта складає $k_1 \geq 0,5$. Фінансова незалежність вказує на рівень використання власних ресурсів у фінансуванні підприємства.

2. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (k_2): Цей коефіцієнт відображає співвідношення власних оборотних коштів до загальної вартості оборотних активів підприємства. Рекомендоване значення цього коефіцієнта складає $k_2 \geq 0,1$. Він вказує на те, наскільки власні оборотні кошти покривають матеріальні запаси підприємства.

3. Коефіцієнт фінансової стійкості (k_3): Цей коефіцієнт показує співвідношення суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань до валюти балансу підприємства. Рекомендоване значення цього коефіцієнта складає $k_3 \geq 0,6$. Він вказує на те, яка частина активів підприємства фінансується за рахунок стійких джерел.

Дотримання цих коефіцієнтів допомагає забезпечити фінансову стійкість підприємства, оптимальне використання власних та позикових коштів, а також розподіл ризиків між різними джерелами фінансування.

Значення кожного коефіцієнта вказує на рівень забезпеченості підприємства власними ресурсами, його здатність покрити зобов'язання і вплив на стабільність фінансового стану. Враховуючи значення кожного коефіцієнта, можна визначити оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом, що дозволить досягти найвищої ефективності виробництва при встановлених умовах.

Таким чином, аналіз і використання цих коефіцієнтів допомагає приймати раціональні рішення щодо фінансової структури підприємства і забезпечувати його фінансову стійкість та безпеку.

Вхідні дані, що використовується для аналізу і формування оптимальної структури капіталу підприємства, а також результати розрахунків наведені табл.

Таблиця 3.1 – Динаміка ефекту фінансового важеля ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» за 2020-2021 роки

Показник		Відхилення			
		Абсолютне		Відносне	
Вартість активів, (тис.грн)	(ВА)				
Позичені кошти, (тис.грн)	(ПК)				
Власні кошти, (тис.грн)	(ВК)				
Валовий прибуток, (тис.грн)	(ВП)				
Чистий прибуток, (тис.грн)	(ЧП)				
Ставка відсотків за кредит	(Св)				
Сплата відсотків за кредит, (тис.грн)	(КрВ)				
Валовий прибуток (без урахування витрат по сплаті відсотків за кредит), (тис.грн)	(ВП-КрВ)				
Ставка податку на прибуток	(Спп)				
Рентабельність власного капіталу	(Рвк)				

Продовження табл. 3.1

Рентабельність сукупного капіталу	(Рск)				
Коефіцієнт валової рентабельності активів	(Квра)				
Диференціал фінансового левириджу	(Квра-Св)				
Плече фінансового левириджу	(ПФЛ)				
Ефект фінансового левириджу	(ЕФЛ)				

Аналізуючи таблицю 3.1 можна зазначити наступне.

Розрахунки показують, що динаміка рентабельності сукупного капіталу набула гарної тенденції. Так, підприємство, після сплати відсотків по кредитним зобов'язанням і сплати податків, у 2020 році з кожної гривні сукупного капіталу отримало 0,006 грн. чистого прибутку, а у 2021 році вже 0,187 грн. чистого прибутку. За рік підприємство підвищило рентабельність сукупного капіталу на

За використання залучених коштів підприємство понесло 20,3 тис.грн. фінансових витрат у 2020 році, в у 2021 році ці виплати склали вже 73,51 тис. грн. Плата по відсоткам за кредит у звітному році зросла на 262,11%.

Рентабельність власного капіталу, яка у 2020 році мала позитивне значення і складала $P_{BK} = 0,008$, у 2021 році склала $P_{BK} = 0,262$. Тобто рентабельність власного капіталу також зросла. З кожною гривні чистого прибутку власного капіталу підприємство отримало 0,26 грн. чистого прибутку.

Валова рентабельність активів за досліджуваний період зросла на 0,1657% з активів, диференціал фінансового левириджу (Квра – Св) також збільшив своє значення з -0,101 до 0,053. Це являється показником того, що рівень валового

прибутку, що створюється активами підприємства, перевищує середній розмір процента за кредит, який використовує підприємство.

Плече фінансового левериджу, що характеризує суму позиченого капіталу, який використовує підприємство, із розрахунку на одиницю власного капіталу, в 2021 році у порівнянні з 2020 роком збільшилось з 0,2196 до 0,5439, або на Позитивне значення плеча вказує на те, що він формує позитивний ефект фінансового левериджу.

Аналізуючи табл. 3.1 можна зазначити, що ефект фінансового левериджу у 2021 році мав гарну динаміку, і зріс з -0,018 до 0,023 (тобто на 227% у порівнянні з 2020 роком). Це з'явилося результатом того, що темп зростання валового прибутку перевищував темп зростання вартості активів і, як наслідок, привело до зростання валової рентабельності активів. Позитивне значення ефекту фінансового левериджу дозволяє зробити попередній висновок, що подальше нарощування частки позикового капіталу приведе до зменшення рентабельності власного капіталу. Виникає необхідність оптимізувати структуру капіталу до того рівня, щоб створити умови для покращення рентабельності власного капіталу.

Для оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності активів можна скористатися комплексною моделлю розподілу власного і позикового капіталу. Ця модель дозволяє знайти оптимальне співвідношення між цими двома джерелами фінансування, при якому досягається максимальна рентабельність активів підприємства

Для побудови такої моделі можна використовувати методи фінансового аналізу, такі як графічний аналіз або математичні моделі. Основна ідея полягає у визначенні значень фінансової рентабельності активів при різних співвідношеннях між власним і позиковим капіталом, а потім знаходженні того співвідношення, при якому рентабельність досягає максимального значення.

Для цього розрахуємо рентабельність власного капіталу підприємства при різних співвідношеннях власного капіталу до позикового капіталу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Розрахунок фінансової рентабельності активів за різних варіантів значення коефіцієнта фінансового левериджу

Показник		Варіант співвідношення власного капіталу до позикового капіталу (%)								
		100/0	90/10	80/20	75/25	70/30	68/32	60/40	50/50	45/55
1.	Власний капітал, тис.грн	1896,8	1707,12	1517,44	1422,6	1327,76	1289,82	1138,08	948,4	853,56
2.	Позиковий капітал, тис.грн	0	189,68	379,36	474,2	569,04	606,98	758,72	948,4	1043,24
3.	Загальна сума капіталу, тис.грн	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8
4.	Плече фінансового левериджу (гр.2/гр.1)	0,00	0,11	0,25	0,33	0,42	0,47	0,66	1,0	1,22
5.	Коефіцієнт валової рентабельності активів	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27
6.	Відсоток за кредит, %	0,00	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0	11,0
7.	Валовий прибуток без відсотків за кредит, тис.грн (гр. 3*гр. 5/100)	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61
8.	Сума сплачених відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 2*гр. 6)	0,00	20,86	41,72	52,16	62,59	66,76	83,45	104,32	114,75
9.	Валовий прибуток з урахуванням сплати відсотків за кредит, тис.грн. (гр. 7 – гр. 8)	308,61	287,74	266,88	256,44	246,01	241,84	225,15	204,28	193,85
10.	Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
11.	Податок на прибуток, тис.грн. (гр. 9*гр. 10)	55,54	51,79	48,03	46,16	44,28	43,53	40,52	36,77	34,89
12.	Чистий прибуток, який залишився в розпорядженні підприємства, тис.грн. (гр. 9 – гр 11)	253,06	235,95	218,84	210,28	201,84	198,31	184,62	167,51	158,95
13.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (гр. 12*100/гр. 1)	13,34	13,82	14,42	14,78	15,19	15,37	16,22	17,66	18,62
14.	Коефіцієнт автономії	1	0,9	0,8	0,75	0,7	0,68	0,6	0,5	0,45
15.	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	1,62	1,15	0,67	0,44	0,20	0,11	-0,27	-0,74	-0,98
16.	Коефіцієнт фінансової стійкості	1	0,9	0,8	0,75	0,7	0,68	0,6	0,5	0,45

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.2, найбільша фінансова рентабельність власного капіталу досягається за варіантом, при якому значення коефіцієнта фінансового левериджу дорівнює 1,22, що визначає відношення залученого і власного капіталу у відношенні 55% до 45%.

Із результатів наведених розрахунків видно, що чим вище питома вага позикових коштів в загальній сумі використовуваного підприємством капіталу, тим більший рівень прибутку воно отримує на власний капітал.

Але з урахуванням нормативів пов'язаних з фінансовою стійкістю підприємства оптимальною буде структура при відношенні залученого і власного капіталу – 32% до 68% (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Результат розв'язання задачі оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ»

Показника	Значення показників	
	фактичне	розрахункове
Цільова функція (Рвк),%	23,19	15,37
К1 – коефіцієнт автономії	0,64	0,68
К1 не менше	0,5	
К2 – коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-0,67	0,11
К2 не менше	0,1	
К3 - коефіцієнт фінансової стійкості	0,64	0,68
К3 не менше	0,6	
x – власний капітал	0,6476	0,68
1 – x – позиковий капітал	0,3524	0,32

На підставі отриманих даних, представлених в табл. 3.3, був зроблений висновок, що при фактичних фінансових результатах діяльності ТОВ МЦ «МЕДІНВЕСТ» і обсязі капіталу, необхідного для фінансування діяльності, оптимальною структурою капіталу є наступна:

- власний капітал - 68,0% (1289,82 тис.грн.);
- позиковий капітал - 32,0% (606,98 тис.грн).

При отриманій структурі капіталу забезпечується максимізація рентабельності власного капіталу (15,37%) при заданих обмеженнях:

$$K1 = 0,68 (\geq 0,5);$$

$$K2 = 0,11 (\geq 0,1);$$

$$K3 = 0,68 (\geq 0,6).$$

Але застосування моделі не приводить до підвищення рентабельності власного капіталу даного підприємства. Рентабельність буде нижчою.

Для оптимальної структури за результатами моделюванні підприємству необхідно зменшити розмір позикового капіталу на 61,32 тис.грн. та збільшити на цю суму розмір власного капіталу.

Збільшення власного капіталу в грошовій формі можливо за рахунок зменшення розміру дебіторської заборгованості за товари, іншої поточної дебіторської заборгованості. Зменшення позикового капіталу можливо за рахунок зменшення поточної кредиторської заборгованості за послуги, розмір яких на кінець 2021 року склав 396,3 тис.грн.

Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм мінімізації її вартості

Процес оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства за критерієм мінімізації її вартості передбачає оцінку вартості власного і позикового капіталу при

різних умовах їх залучення та використання. Цей процес базується на багатоваріантних розрахунках середньозваженої вартості капіталу.

Для досягнення мінімальної вартості капіталу підприємство має розглянути різні варіанти залучення фінансових ресурсів, такі як емісія акцій, залучення позикових коштів, випуск облігацій тощо. Кожен з цих варіантів має свої витрати і вплив на загальну вартість капіталу.

Для оцінки вартості власного капіталу можуть використовуватися методи, такі як метод дисконтованих потоків (Discounted Cash Flow, DCF) або метод капіталізації прибутку (Earnings Capitalization Method). Ці методи дозволяють визначити справедливую вартість капіталу на основі поточної та очікуваної майбутньої прибутковості.

Для оцінки вартості позикового капіталу можуть використовуватися такі показники, як відсоткова ставка, комісійні витрати, умови погашення тощо. Врахування цих факторів дозволяє оцінити вартість позикового капіталу і його вплив на загальну вартість капіталу підприємства.

Після оцінки вартості власного і позикового капіталу проводяться багатоваріантні розрахунки, в результаті яких визначається оптимальна структура фінансових ресурсів, що мінімізує загальну вартість капіталу. Це означає, що підприємство вибирає таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, яке забезпечує найнижчу сумарну вартість залучених ресурсів.

Важливо враховувати, що процес оптимізації структури фінансових ресурсів повинен базуватися на реалістичних умовах і враховувати ризики, пов'язані з різними джерелами капіталу. Також слід зазначити, що оптимальна структура може змінюватися з часом внаслідок зміни ринкових умов, внутрішніх факторів підприємства та стратегічних цілей.

Цей процес є складним і вимагає детального аналізу та оцінки різних факторів. Крім того, він пов'язаний з фінансовим управлінням і вимагає професійних знань та досвіду у галузі фінансів і управління підприємством.

Для вирішення поставленої проблеми проведено аналіз розмірів середньозваженої вартості капіталу та її складових.

Проведений аналіз наукової літератури показав, що найбільш поширеною формулою визначення розміру середньозваженої вартості капіталу є [50]:

де: ВК – вартість власного капіталу; ЗК – загальна вартість капіталу; $R_{ВК}$ – рентабельність власного капіталу; ПК – вартість запозиченого капіталу; СВ – середня процентна ставка за кредитами.

Отримані уточнені оптимальні обсяги структурних елементів капіталу підприємства за мінімізації середньозваженої вартості капіталу підприємства наведені в табл. 3.4.

Як видно із даних, що наведені в табл. 3.4, найменша середньозважена вартість капіталу з урахуванням нормативів пов'язаних з фінансовою стійкістю підприємства, досягається за варіантом, що визначає відношення залученого і власного капіталу у відношенні 32% до 68%.

В результаті розрахунків різних варіантів співвідношення структури капіталу за мінімізації середньозваженої його вартості, маємо невелике збільшення середньозваженої вартості з 13,59% до 13,73% (+0,14%), що викликає додаткові витрати витрат на формування загального капіталу у сумі 2,46 тис.грн.

Витрати на формування капіталу в 2021р. = $1228,5 * 0,1502 + 668,3 * 0,11 = 258,03$ тис.грн.

Витрати на формування капіталу опт. = $1289,82 * 0,1502 + 606,98 * 0,11 = 260,49$ тис.грн.

Збільшення витрат = $260,49 - 258,03 = 2,46$ тис.грн.

Таблиця 3.4 – Розрахунок середньозваженої вартості капіталу за різних варіантів співвідношення власного капіталу до позикового капіталу

Показник			Варіант співвідношення власного капіталу до позикового капіталу (%)								
1	Питома вага власного капіталу, %		100,0 0	90,00	80,00	75,00	70,00	68,0	60,00	50,00	45,00
2	Питома вага залученого капіталу, %		0,00	10,00	20,00	25,00	30,00	32,0	40,00	50,00	55,00
3	Власний капітал, тис. грн.	ВК	1896,8	1707,12	1517,44	1422,6	1327,76	1289,82	1138,08	948,4	853,56
4	Позиковий капітал, тис. грн.	ПК	0	189,68	379,36	474,2	569,04	606,97	758,72	948,4	1043,24
5	Загальна сума капіталу, тис. грн.	ЗК	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8	1896,8
6	Рентабельність власного капіталу, %	РВК	15,02	15,02	15,02	15,02	15,02	15,02	15,02	15,02	15,02
7	Відсоток за кредит, %	СВ	0,0	11,00	11,00	11,00	11,00	11,00	11,00	11,00	11,00
8	Коефіцієнт валової рентабельності активів, %	КВРА	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27	16,27
9	Валовий прибуток без % за кредит, тис. грн. (ряд.5*ряд.8/100)	ВП	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61	308,61
10	Сума відсотків за кредит, тис. грн. ряд.5*(ряд.2/100)*(ряд.7/100)	КрВ	0,00	20,86	41,72	52,16	62,69	66,76	83,45	104,32	114,75
11	Ставка податку на прибуток	СПП	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
12	Чистий прибуток, тис. грн. (ряд.9-ряд.10-ряд.11*(ряд.9-ряд.10))	ЧП	253,0 9	235,95	218,84	210,2 8	201,73	198,3 1	184,6 2	167,51	158,95
13	Середньозважена вартість капіталу	WACC	0,150 2	0,146	0,142	0,14	0,138	0,137	0,134	0,130	0,126
14	Коефіцієнт автономії	КАВТ	1	0,9	0,8	0,7	0,7	0,68	0,6	0,5	0,45
15	Коефіцієнт забезпеченості ВОЗ	ККВО 3	1,642	1,15	0,66	0,44	0,203	0,11	-0,27	-0,74	-0,98
16	Коефіцієнт фінансової стійкості	КФСТ	1	0,9	0,8	0,7	0,7	0,68	0,6	0,5	0,4

Одночасно з цим, підвищено рівень фінансової незалежності з 0,64 до 0,68 та фінансової стійкості з 0,64 до 0,68.

Наведені розрахунки також показують, що при використанні і подальшому збільшенні позикових коштів значення середньозваженої вартості капіталу зростає, сума чистого прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства знижується.

3.3. Основні напрями оптимізації розміру складових елементів капіталу після визначення оптимальної структури фінансових ресурсів

Аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємства, що був виконаний у розділі 2, свідчить про наявність негативних тенденцій у його фінансовій стійкості та платоспроможності. Серед причин, які призвели до ситуації що склалася, можна виділити формування неоптимальної структури капіталу підприємства («перекіс» у бік позикового капіталу).

Основною причиною погіршення фінансової стійкості підприємства є відсутність фінансової політики й стратегії, слабка маркетингова політика. Тільки маючи певні стратегічні позиції можливо ефективно ведення господарства. Тому в першу чергу необхідно розробити фінансову стратегію підприємства. Метою розробки є побудова ефективної системи управління фінансами, спрямованої на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

В сучасних умовах для більшості підприємств характерна реактивна форма керування фінансами, тобто прийняття управлінських рішень як реакції на поточні проблеми. Одним з напрямків виходу з кризового стану підприємства є перехід до управління фінансами на основі аналізу фінансово-економічного стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам і пошуку шляхів їх досягнення. При цьому, стратегічними завданнями розробки фінансової політики підприємства повинні бути:

- максимізація прибутку підприємства;

- оптимізація структури капіталу підприємства з метою забезпечення його фінансової сталості та платоспроможності;
- створення ефективного механізму управління підприємством.

Розробка фінансової стратегії підприємства є важливим кроком у забезпеченні його фінансової стійкості та досягненні стратегічних цілей. Основні завдання розробки фінансової стратегії, які ви навели, дійсно важливі і мають на меті покращення фінансової рентабельності та стабільності підприємства.

Максимізація прибутку підприємства є однією з ключових метою фінансової стратегії. Це може бути досягнуто шляхом оптимізації витрат, підвищення ефективності виробництва, розробки нових продуктів або розширення ринку збуту.

Оптимізація структури капіталу підприємства також має велике значення для досягнення фінансової сталості та платоспроможності.

Створення ефективного механізму управління підприємством також є важливим аспектом фінансової стратегії. Це включає розробку системи фінансового контролю, планування та прогнозування фінансових показників, ефективне управління ресурсами та ризиками.

У процесі розробки фінансової стратегії важливо аналізувати фінансово-економічний стан підприємства, ринкові умови, конкурентні переваги та стратегічні цілі. Такий підхід дозволяє створити ефективну систему управління фінансами, що сприяє досягненню успіху і стійкості підприємства на ринку.

Збільшення обсягу реалізованих послуг і зниження операційних витрат є важливими чинниками для зростання прибутку підприємства. Для досягнення цих цілей важливо розробити і реалізувати ефективну маркетингову стратегію та оптимізувати операційну діяльність.

Маркетингова стратегія включає в себе розробку продукту або послуги, визначення цільової аудиторії, розробку ціноутворення та просування на ринку.

Грамотно спланована маркетингова стратегія дозволяє привернути більше клієнтів, збільшити обсяг продажів та прибутку.

Оптимізація операційної діяльності передбачає зниження витрат, пов'язаних з виробництвом, постачанням, логістикою та іншими операційними процесами. Це може бути досягнуто шляхом впровадження ефективних систем управління якістю, оптимізації ланцюга постачання, автоматизації процесів та зменшення витрат на ресурси.

Отримані прибутки можуть бути використані для формування більш раціональної структури капіталу підприємства. Це означає збалансоване співвідношення між власним та позиковим капіталом з урахуванням ризиків, вартості капіталу та фінансової стабільності підприємства. Формування раціональної структури капіталу може включати залучення додаткового капіталу, рефінансування заборгованості або перегляд умов інвестиційних проектів.

Розрахунки щодо оптимальної структури капіталу показують, що на даному етапі функціонування підприємства необхідно максимально відмовитись від залучання позикових коштів і зосередитися на збільшенні власного капіталу та його рентабельності.

Збільшення власного капіталу для ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» можливе за рахунок збільшення вхідних грошових потоків за короткий час шляхом здійснення наступних дій [51, 52]:

- Впровадження цінних знижок при реалізації товарів за умови оплати в короткий термін: Ця стратегія може стимулювати покупців швидше оплачувати свої зобов'язання, що сприяє збільшенню грошових потоків підприємства.

- Реалізація продукції з передоплатою: Якщо попит на продукцію підприємства високий, можливість передоплати може забезпечити швидкий надходження грошових коштів і збільшення власного капіталу.

- Зміна термінів товарного кредитування: Підприємство може переглянути терміни надання кредиту своїм покупцям, збільшуючи їх для покращення грошового потоку та швидкого надходження коштів.

Використання новітніх методів повернення простроченої дебіторської заборгованості: Застосування ефективних методів стягнення прострочених платежів може допомогти збільшити грошові потоки підприємства.

Використання форм рефінансування дебіторської заборгованості: Форфейтинг, векселі та факторинг є інструментами, які дозволяють підприємству швидко здобути кошти, використовуючи свою дебіторську заборгованість як гарантію.

Використання цих заходів може допомогти підприємству підвищити грошові потоки, зменшити дебіторську заборгованість і збільшити власний капітал, що сприятиме покращенню фінансової стійкості та розвитку підприємства.

Якщо говорити про методи підвищення рентабельності власного капіталу, що є актуальним для ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ», то це:

- збільшення прибутковості;
- зниження операційних витрат;
- підвищення обсягу реалізованих послуг;
- оптимізації переліку наданих послуг;
- керування ціноутворенням;
- грамотна маркетингова стратегія.

Розглянемо кожен з них детальніше:

1. Збільшення прибутковості: Це може бути досягнуто шляхом підвищення цін на продукцію або послуги, поліпшення якості продукції, розширення асортименту або заходами, спрямованими на збільшення обсягу продажів і попиту

2. Зниження операційних витрат: Раціоналізація виробничих процесів, впровадження ефективних технологій та систем управління можуть допомогти знизити витрати, що позитивно позначиться на рентабельності.

3. Підвищення обсягу реалізованих послуг: Розширення ринків збуту, залучення нових клієнтів і партнерів, розвиток маркетингових стратегій сприятимуть збільшенню обсягу реалізованих послуг і відповідно підвищенню прибутку.

4. Оптимізація переліку наданих послуг: Аналіз і вибір найбільш прибуткових видів послуг, уникнення незамінних витрат і фокусування на ключових сегментах ринку можуть сприяти підвищенню рентабельності.

5. Керування ціноутворенням: Грамотне встановлення цін, врахування конкурентного середовища, вартості продукції і споживчої платоспроможності допоможуть максимізувати прибутковість підприємства.

6. Грамотна маркетингова стратегія: Використання маркетингових інструментів для залучення нових клієнтів, збереження і розширення бази клієнтів, підвищення лояльності та позиціонування продукції на ринку може вплинути на рентабельність підприємства.

Регулярний аналіз та розрахунки фінансових показників допоможуть виявити потенційні проблеми та впровадити вищезгадані заходи для підвищення рентабельності та поліпшення фінансового стану підприємства.

Отже, запропоновані заходи дозволять ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» розв'язати ряд проблем, пов'язаних з фінансовим станом підприємства, знайти нові можливості одержання прибутку. На основі отриманого прибутку можна сформувати більш раціональну структуру капіталу підприємства.

Висновки до розділу 3

Визначення оптимальної структури капіталу підприємства є важливим завданням у фінансовому управлінні. При цьому вибір критеріїв і методів повинен базуватися на цільових потребах управління, які можуть включати максимізацію

рентабельності власного капіталу та мінімізацію середньозваженої вартості капіталу підприємства з урахуванням фінансової стійкості.

Критерій максимізації рентабельності власного капіталу орієнтує на досягнення максимального прибутку від використання власного капіталу. Це означає, що підприємство буде ставити акцент на залученні фінансування, що сприяють зростанню рентабельності, таких як емісія акцій, залучення інвестицій тощо.

Критерій мінімізації середньозваженої вартості капіталу підприємства враховує загальну вартість фінансових ресурсів, включаючи витрати на залучення та обслуговування капіталу. Цей підхід ставить за мету досягнення ефективного використання ресурсів та мінімізацію загальних витрат.

Обмеження, що відображають фінансову стійкість підприємства, можуть включати такі фактори, як рівень боргового навантаження, забезпеченість капіталу, платоспроможність та ризикованість. Врахування цих обмежень виражається у виборі оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом підприємства.

Вихідними даними моделей виступають обсяги власного капіталу, поточних зобов'язань, рентабельність власного капіталу за 2021 рік.

Оптимальне співвідношення між власним та позиковим капіталом може варіюватися в залежності від різних факторів і обставин кожного конкретного підприємства. Учені-економісти можуть рекомендувати різні пропорції, наприклад, 70:30, 60:40 або 50:50, проте кінцеве рішення повинно базуватися на аналізі конкретних фінансових, економічних та ризикових факторів підприємства.

Визначено, що оптимальним співвідношенням між власним і позиковим капіталом для ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» за критеріями максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та мінімізації вартості його капіталу є співвідношення 68:32 (відношення власного і залученого у відношенні 68% до 32%). Максимальна рентабельність власного капіталу досягне 15,37%.

Оптимізації структури капіталу на основі мінімізації середньозваженої вартості капіталу призведе до підвищення середньозваженої вартості капіталу на що збільшить витрати на формування загального капіталу у сумі 97,54 тис.грн.

На основі розрахунків щодо формування оптимальної структури капіталу підприємства за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності та за критерієм мінімізації вартості капіталу підприємства можна зробити висновок про необхідність скорочення використання позикових коштів та збільшення власного капіталу.

Збільшення власного капіталу для ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» можливе за рахунок збільшення вхідних грошових потоків. Для зростання прибутку підприємству потрібно, перш за все, підвищувати обсяг реалізованої продукції та знижувати витрати, що пов'язані з операційною діяльністю. На основі отриманого прибутку можна сформувавши більш раціональну структуру капіталу підприємства.

ВИСНОВКИ

Виправлення недостачі фінансових ресурсів є критичним завданням для забезпечення стабільності та успішної діяльності підприємств. Недостатність фінансових ресурсів може призвести до різних проблем, таких як заборгованість перед постачальниками, працівниками та державними органами, а також обмеження можливостей для подальшого розвитку і розширення.

Узагальнення існуючих підходів до трактування сутності та значення фінансових ресурсів дозволило визначити наступне трактування сутності фінансових ресурсів, а саме фінансові ресурси підприємства – це грошові та інші ліквідні оборотні засоби, що нагромаджені й авансовані з власних, позикових та залучених джерел у господарську діяльність формування задля задоволення економічних потреб та інтересів власників, учасників формування чи інших зацікавлених осіб.

Практичне значення фінансових ресурсів можливо виявити через розкриття джерел їх формування. Основними групами джерел є внутрішні та зовнішні.

Проведені дослідження показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу фінансових ресурсів підприємства із встановленим набором аналітичних показників та коефіцієнтів. В роботі визначено систему показників оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, які поділені на три блоки та показано приналежність виділених коефіцієнтів до підсистем оцінки фінансового стану підприємства.

Здійснений аналіз формування фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» показав, що формування фінансових ресурсів на теперішній час відбувається за рахунок власного капіталу. Але на протязі трьох років спостерігається тенденція до поступового збільшення питомої ваги позикового

капіталу в складі джерел формування фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ».

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства.

Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ «МЦ «МЕДІНВЕСТ» показав покращення використання як власних фінансових ресурсів (рентабельність власного, оборотного та основного капіталу в 2021 році збільшилась) так і використання залучених ресурсів.

Ефективність функціонування медичних установ, підвищення їх конкурентоспроможності, темпи їх розвитку значною мірою визначаються рівнем управління фінансовими ресурсами.

Розроблений методичний інструментарій для визначення оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства заснований на побудові моделей та обчисленні методом перебору значень структурних елементів капіталу. Цей підхід дозволяє враховувати різні обмеження і досягати максимальної рентабельності власного капіталу та мінімальної середньозваженої вартості капіталу.

Отримані моделі та оптимальна структура капіталу можуть бути використані підприємством для управління фінансовими ресурсами, прийняття рішень щодо залучення та використання капіталу, а також для досягнення фінансової стійкості та рентабельності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання / Л.В. Бражник // Економіка і суспільство. - 2018. - Вип. № 14. - С. 778 – 783.
2. Ксьондз С. М. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств / С.М. Ксьондз // Економіка і суспільство. - 2017. - Випуск № 10. - С. 611–615.
3. Зеліско І. М. Управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній: монографія / І.М.Зеліско – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2014. – 420с.
4. Стецюк П.А. Теорія і практика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: монографія / Стецюк. П.А. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 386 с.
5. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія / О.Є. Гудзь– К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
6. Финансы / В. М. Родионова, О. Я. Вавилов, Л. И. Гончаренко и др.; Под ред. В. М. Родионовой. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 432 с.
7. Бланк И. А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк– К.: Ника-центр; Эльга, 2002. – 512 с.
8. Сухова Л.Ф. Финансовый менеджмент / Л.Ф. Сухова. – Сумы: «Наука», 1994. – 82 с.
9. Гринів Л. Розвиток новітньої макроекономічної теорії: проблеми та моделі /Л. Гринів // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка: збірник наукових праць. Серія: економічна. Львів, 2008. - Вип. 40. - С. 11-18.

10. Несторенко О.В. Удосконалення моделей управління запасами /О.В.Несторенко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка": збірник наукових праць. Серія: Логістика. - 2008. - Вип. 633. - С. 501 – 505.
11. Шевченко С.Г. Мотиви попиту на гроші / С.Г. Шевченко // Науковий вісник: збірник науково-технічних праць Українського державного лісотехнічного університету. – 2007. – Вип. 17.7. – С. 261 – 267.
12. Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 № 87 — Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №4 “Звіт про рух грошових коштів” (Із змінами, внесеними згідно з Наказами Мінфіну №15 від 28.01.2000, №304 від 30.11.2000, №989 від 25.11.2002, №731 від 22.11.2004).
13. Бородина Е.И. Финансы предприятий: учебное пособие / Е.И. Бородина - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 208 с.
14. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: навч. посібник / К.В. Ізмайлова - К.: МАУП, 2000. – 358 с.
15. Опачанський Д. Методи визначення приросту фінансових ресурсів підприємства, напрямків та ефективності їх використання / Д. Опачанський // Економіст. – 2006. - № 12. – С. 44 – 47.
16. Зятковський І. В. Теоретичні засади фінансів підприємств / І.В. Зятковський // Фінанси України. – 2000. - №4. – С. 17 - 26.
17. Любенко Н.М. Методологія аналітичних оцінок процесів формування фінансових ресурсів на підприємствах виробничої сфери / Н.М. Любенко // Фінанси України. – 2007. - № 11. – С. 110 – 118.
18. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін— 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Либідь, 2002. – 384 с.
19. Зуєва О.І. Формування фінансових ресурсів в умовах становлення ринкової економіки / О.І. Зуєва // Науковий вісник НАУ. – 2000. - Вип. 23. – С. 159 - 164.

20. Про обіг векселів в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 05.04.2001 р. № 2374 із змінами і доповненнями // Верховна Рада України: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>

21. Опарін В.М. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В.М. Опарін // Вісник НБУ. – 2000. Травень. – С. 10 - 11.

22. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 2 / И.А. Бланк – К.: Ника–Центр, 1999. – Т. 1. – 592 с.

23. Власюк С.А. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / С.А. Власюк // Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету. – 2007. - Вип. 65. Ч. 2. – С. 74 – 79.

24. Белолипецкий В.Г. Финансы фирмы: курс лекций / В.Г. Белолипецкий, под ред. И. П. Мерзлякова. – М.: ИНФРА – М., 1999. – 298 с.

25. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.

26. Кузьмінський В. З. Механізм формування та ефективність використання фінансових ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.04.01 / В. З. Кузьмінський; Ін-т аграр. екон. - К.: ІАЕ, 1996. – 21 с.

Сметанюк О.А. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах обмежених обсягів інформаційного забезпечення [Електронний ресурс] / О.А. Сметанюк, І.В. Причепа, Т.М. Білоконь // Ефективна економіка. – 2022. - № 9. – Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/545/552>

Янчева Л. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління капіталом підприємств торгівлі: теорія та практика : монографія / Л.М. Янчева, Н.Б. Кащена, Г.Л. Чміль. : Х. – ХДУХТ, 2016. – 537с.

29. Литвинюк А. С. Экономический анализ / А. С. Литвинюк. – М. : ЭКСМО, 2009. – 242 с.

30. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування / В. О. Крамаренко. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 224 с.
31. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г. Г. Кірейцев. – К. : ЦУЛ, 2002. – 496 с.
32. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник / Є. В. Мних. – К. : КНТЕУ, 2008. – 514 с.
33. Давиденко Н. М. Управління оптимальною структурою капіталу корпоративного підприємства [Електронний ресурс] / Н. М. Давиденко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Сер. Економіка. – 2009. – Вип. 6. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_ekon/2009_6/ZMIST.htm.
34. П'ятак Т. В. Шляхи оптимізації структури капіталу: аналіз теоретичних надбань / Т. В. П'ятак, А. Ю. Гальцов // Вісник НТУ «ХПІ». Сер. Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Х., 2013. – № 49 (1022). – С. 118–127.
35. Бланк И. А. Финансовый менеджмент / И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, 2001. – 528 с.
36. Шиндирук І. П. Економіко-математичне моделювання та оптимізація структури капіталу підприємств / І. П. Шиндирук // Фінанси України. - 2012. - № 2. - С. 111-118.
37. Власова Н.О. Формування оптимальної структури капіталу у підприємствах роздрібно́ї торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Л. І. Безгінова. – Х. : ХДУХТ, 2006. – 160 с.
38. Кириллов Ю.В. Многокритериальная модель оптимизации структуры капитала / Ю.В. Кириллов, Е.Н. Назимко // Экономический анализ: теория и практика. – 2011. -№32. – С. 57-63.
- Скрипник Г.О. Управління фінансовими ресурсами аграрного підприємства [Електронний ресурс] / Г. О. Скрипник // Экономика Крыма. - 2013. - № 1. - С. 322-

3

2 Подольська В. О. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / В.О. Подольська, О.В. Яріш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с.

41. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність : навчальний посібник / Б.Є. Грабовецький, І.В. Шварц. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 281 с.

Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Б.М. Литвин, М.В. Стельмах. – К.: «Хай_Тек Прес», 2008. – 336 с.

Р 43. Спільник І. В. Аналіз забезпеченості підприємства власним капіталом. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 10-11 жовт. 2014 р.] / редкол. : З. В. А. Дерій, М. Р. Лучко [та ін.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – С. 254-256.

м

44. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз : Навч.посіб. / К.В. Ізмайлова; 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2001. – 152 с.

о 45. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 680с.

т 46. Сорока Р. С. Оптимізація структури капіталу за критерієм аксимізації рівня фінансової рентабельності / Р.С. Сорока, Р.І. Родняк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. - Вип. 23.16. – С. 353-357.

у 47. Беренда Н. І. Управління структурою капіталу підприємства / Н.І. Беренда, Т.Ю. Редзюк, К.В. Ворона // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. - Вип. 19(1). – С. 14-18.

48. Банки за 2022 рік підвищили ставки за кредитами для населення та бізнесу – НБУ (2023). [Електронний ресурс]. Режим доступу: -god-povysili-stavki-po-kreditam-dlya-naseleniya-i-biznesa-nbu

49. Іваненко В.М. Курс економічного аналізу : [навч. посіб.] / В.М. Іваненко; 5-те вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2013. – 261 с.

50. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К., КНЕУ, 2003. – 554 с.

51. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2004. – 654 с.

52. Карпенко Л.М. Методи оптимізації та моделі управління грошовими потоками на підприємстві / Л.М. Карпенко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. - № 1(52). – С. 201-210.

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність."
(пункт 5 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР "МЕДІНВЕСТ"	за СДРПОУ	2020 01 01
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	38599658
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	1210136600
Вид економічної діяльності Діяльність лікарняних закладів	за КВЕД	240
Середня кількість працівників, осіб 51		86.10
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком		
Адреса, телефон вулиця Гладкова, буд. 29-А, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49033		7916029

1.Баланс на 31 грудня 2019 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	4,0	3,2
первісна вартість	1001	8,2	8,2
накопичена амортизація	1002	(4,2)	(5,0)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби :	1010	699,3	544,5
первісна вартість	1011	1 695,2	1 699,2
знос	1012	(995,9)	(1 154,7)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	150,0	150,0
Усього за розділом I	1095	853,3	697,7
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	98,5	74,3
у тому числі готова продукція	1103	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	6,2	32,7
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	-	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	48,0	27,9
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	147,5	280,3
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	300,2	415,2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 153,5	1 112,9

Продовження дод. А

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1 600,0	1 600,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(670,8)	(664,4)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	929,2	935,6
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	25,7	2,2
розрахунками з бюджетом	1620	59,6	67,7
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	15,3	18,9
розрахунками з оплати праці	1630	42,6	48,8
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	81,1	39,7
Усього за розділом III	1695	224,3	177,3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	1 153,5	1 112,9

2. Звіт про фінансові результати
за _____ Рік 2019 _____ р.

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 264,4	3 775,7
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	9,8	5,7
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	4 274,2	3 781,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(4 267,8)	(3 775,6)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(4 267,8)	(3 775,6)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	6,4	5,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	6,4	5,8

(підпис)
(підпис)

Калиста Тетяна Вікторівна
(ініціали, прізвище)
Федаш Юлія Вікторівна
(ініціали, прізвище)

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
25 "Спроцена фінансова звітність" (пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство	Дата(рік,місяць,число)	Коди	
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР "МЕДІНВЕСТ"	за ЄДРПОУ	2021	01 01
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	38599658	
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ	1210136600	
Вид економічної діяльності Діяльність лікарняних закладів	за КВЕД	240	
Середня кількість працівників, осіб 47		86.10	
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон вулиця Гладкова, буд. 29-А, м. ДНІПРО, ДНІПРОПЕТРОВСЬКА обл., 49033			7916029

1. Баланс на
на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1-мс

Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби :	1010	547,7	464,8
первісна вартість	1011	1 707,4	1 788,1
знос	1012	(1 159,7)	(1 323,3)
Інші необоротні активи	1090	150,0	150,0
Усього за розділом I	1095	697,7	614,8
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	74,3	28,8
Поточна дебіторська заборгованість	1155	60,6	51,3
Гроші та їх еквіваленти	1165	280,3	455,8
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	415,2	535,9
Баланс	1300	1 112,9	1 150,7

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	1 600,0	1 600,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(664,3)	(656,5)
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	935,7	943,5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	2,2	34,7
розрахунками з бюджетом	1620	67,7	80,3
розрахунками зі страхування	1625	18,9	18,5
розрахунками з оплати праці	1630	48,8	54,5
Інші поточні зобов'язання	1690	39,6	19,2
Усього за розділом III	1695	177,2	207,2
Баланс	1900	1 112,9	1 150,7

Продовження дод. А

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2020

Форма № 2-мс
Код за ДКУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4 425,9	4 264,4
Інші доходи	2160	11,4	9,8
Разом доходи (2000 +2160)	2280	4 437,3	4 274,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Інші витрати	2165	(4 429,5)	(4 267,8)
Разом витрати (2050 +2165)	2285	4 429,5	4 267,8
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	7,8	6,4
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 – (+) 2310)	2350	7,8	6,4

Керівник

Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Калиста Тетяна Вікторівна
(ініціали, прізвище)Федаш Юлія Вікторівна
(ініціали, прізвище)

Продовження дод. А

Додаток 2
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

Підприємство	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ				
		2	0	2	1	1 2 3 1
ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР "МЕДИВЕСТ"	за СДРПОУ	38599658				
Територія ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	за КОАТУУ	1210136600				
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	за КОПФГ					
Вид економічної діяльності Діяльність лікарняних закладів	за КВЕД	86.10				
Середня кількість працівників, осіб	42					
Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком						
Адреса, телефон	49033, м. ДНІПРО, вулиця Гладкова, буд. 29-А	7916029				

1. Баланс на 31 грудня 2021 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	Форма № 1-мс Код за ДКУД 1801006	
			На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Основні засоби:	1010	464,8	1 246,3	
первісна вартість	1011	1 788,1	2 812,1	
знос	1012	(1 323,3)	(1 565,8)	
Інші необоротні активи	1090	150,0	250,0	
Усього за розділом I	1095	614,8	1 496,3	
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	28,8	14,3	
Поточна дебіторська заборгованість	1155	51,3	98,5	
Гроші та їх еквіваленти	1165	455,8	287,7	
Інші оборотні активи	1190	-	-	
Усього за розділом II	1195	535,9	400,5	
Баланс	1300	1 150,7	1 896,8	
Пасив				
I. Власний капітал				
Капітал	1400	1 600,0	1 600,0	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(656,5)	(371,5)	
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)	
Усього за розділом I	1495	943,5	1 228,5	
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
III. Поточні зобов'язання				
Короткострокові кредити банків	1600	-	-	
Поточна кредиторська заборгованість за:				
товари, роботи, послуги	1615	34,7	396,3	
розрахунками з бюджетом	1620	80,3	113,0	
розрахунками зі страхування	1625	18,5	28,8	
розрахунками з оплати праці	1630	54,5	96,5	
Інші поточні зобов'язання	1690	19,2	33,7	
Усього за розділом III	1695	207,2	668,3	
Баланс	1900	1 150,7	1 896,8	

Продовження дод. А

2. Звіт про фінансові результати
за рік 2021 р.

Форма № 2-ме Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 168,9	4 425,9
Інші доходи	2160	37,0	11,4
Разом доходи (2000 +2160)	2280	6 205,9	4 437,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Інші витрати	2165	(5 920,9)	(4 429,5)
Разом витрати (2050 +2165)	2285	5 920,9	4 429,5
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	285,0	7,8
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300 (+) 2310)	2350	285,0	7,8

Керівник
Головний бухгалтер

(підпис)

(підпис)

Т.В. Калиста

(ініціали, прізвище)

Ю.В. Федаш

(ініціали, прізвище)

Таблиця Б.1 - Система показників аналізу капіталу підприємства

№ з/п	Показник	Методика розрахунку	Характеристика показника
	Показники наявності капіталу підприємства		
	Капітал підприємства	Підсумок пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
	Власний капітал	Підсумок першого розділу пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір власного капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
	Позиковий капітал	Сума довгострокових і короткострокових зобов'язань за кредитами і позиками, облігаційними позиками, фінансовою орендою, лізингом, поворотною фінансовою допомогою та факторингом	Характеризує розмір позикового капіталу, вкладеного у формування активів підприємства
	Залучений капітал	Сума поточної кредиторської заборгованості, поточних і довгострокових забезпечень, цільового фінансування, відстрочених податкових зобов'язань, доходів майбутніх періодів, інших поточних зобов'язань і зобов'язань, що пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	Характеризує розмір капіталу, залученого до формування активів підприємства
	Запозичений капітал	Сума позикового і залученого капіталу	Характеризує розмір капіталу, запозиченого підприємством, і вкладеного у формування його активів
	Власний оборотний капітал	Різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства	Характеризує ту частину власного капіталу, яка є джерелом покриття оборотних активів підприємства
	Показники структури капіталу підприємства		
	Питома вага власного капіталу	Співвідношення власного капіталу та валюти балансу	Характеризує частку власного капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства.

Продовження табл. Б.1

	Питома вага запозиченого капіталу	Співвідношення запозиченого капіталу та валюти балансу	Характеризує частку запозиченого капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації запозиченого капіталу
	Питома вага позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу та валюти балансу	Характеризує частку позикового капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації позикового капіталу
	Питома вага залученого капіталу	Співвідношення залученого капіталу та валюти балансу	Характеризує частку залученого капіталу у загальній сумі капіталу, вкладеного у формування активів підприємства. Може трактуватися як коефіцієнт концентрації залученого капіталу
	Питома вага власного оборотного капіталу у загальній його сумі	Співвідношення власного оборотного та власного капіталу	Характеризує частку власного капіталу у загальній його сумі, яка є джерелом покриття оборотних активів підприємства і знаходиться у мобільній формі. Традиційно трактується як коефіцієнт маневреності власного капіталу
	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Співвідношення довгострокового позикового капіталу та суми довгострокового позикового і власного капіталу підприємства	Показує, яка частина в джерелах формування необоротних активів припадає на власний капітал, а яка на довгострокові позикові кошти
	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	Співвідношення власного та довгострокового позикового капіталу та валюти балансу	Показує, питому вагу тих джерел фінансування активів, які підприємство може використовувати в своїй діяльності тривалий період часу
	Коефіцієнт співвідношення запозиченого і власного капіталу	Співвідношення запозиченого та власного капіталу підприємства	Показує, скільки запозиченого капіталу припадає на одну гривню на власного капіталу

Продовження табл. Б.1

Показники руху капіталу			
Коефіцієнт надходження власного капіталу	Співвідношення власного капіталу, що надійшов на підприємство у звітному періоді, та власного капіталу на кінець звітного періоду	Показує, яку частину від власного капіталу, що є на кінець періоду, складають нові надходження власних коштів	
Коефіцієнт вибуття власного капіталу	Співвідношення власного капіталу, вилученого протягом звітного періоду, та власного капіталу на початок звітного періоду	Показує, яка частина власних джерел фінансування активів, із якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула внаслідок тих чи інших причин	
Коефіцієнт приросту власного капіталу	Співвідношення різниці між розміром власного капіталу на початок і кінець звітного періоду та власним капіталом на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності власних коштів, вкладених у фінансування активів підприємства	
Коефіцієнт одержання позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу, що надійшов на підприємство у звітному періоді, та позикового капіталу на кінець звітного періоду	Показує, яку частину від позикового капіталу, що є на кінець періоду, складають нові позикові кошти (кредити, позики тощо)	
Коефіцієнт погашення позикового капіталу	Співвідношення позикового капіталу, за яким виконані всі зобов'язання протягом звітного періоду, та позикового капіталу на початок звітного періоду	Показує, яка частина позикових джерел фінансування активів, із якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, погашена у звітному періоді	
Коефіцієнт приросту позикового капіталу	Співвідношення різниці між розміром позикового капіталу на початок і кінець звітного періоду та позиковим капіталом на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності позикового капіталу, вкладеного у фінансування активів підприємства	
Коефіцієнт приросту капіталу підприємства	Співвідношення різниці між розміром капіталу підприємства на початок і кінець звітного періоду та його розміром на початок звітного періоду	Показує темпи зміни наявності капіталу, вкладеного у фінансування активів підприємства.	

Продовження табл. Б.1

Показники фінансування активів і платоспроможності		
Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	Співвідношення довгострокового позикового капіталу та необоротних активів підприємства	Показує частку необоротних активів, сформованих за рахунок довгострокового позикового капіталу підприємства
Коефіцієнт забезпеченості довгострокових інвестицій	Співвідношення основних засобів і довгострокових вкладень та суми власного і довгострокового позикового капіталу	Показує частку власного і довгострокового позикового капіталу, що вкладений в основні засоби і довгострокові фінансові інвестиції
Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власним оборотним капіталом	Співвідношення власного оборотного капіталу та оборотних активів підприємства	Характеризує частку оборотних активів підприємства, сформованих за рахунок власного оборотного капіталу
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом	Співвідношення власного оборотного капіталу та запасів підприємства	Характеризує частку запасів підприємства, сформованих за рахунок власного оборотного капіталу
Коефіцієнт поточної ліквідності	Співвідношення поточних активів та короткострокових зобов'язань підприємства	Характеризує ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами і застосовується для оцінки здатності підприємства виконати свої короткострокові зобов'язання
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Співвідношення різниці між оборотними і матеріальними оборотними активами та короткострокових зобов'язань підприємства	Характеризує платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Співвідношення суми грошових коштів і короткострокових фінансових інвестицій та короткострокових зобов'язань підприємства	Показує яку частину короткострокової заборгованості підприємство може погасити найближчим часом

Продовження табл. Б.1

Показники оборотності капіталу		
Коефіцієнт оборотності капіталу підприємства	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини капіталу підприємства	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривну капіталу, задіяного в господарській діяльності підприємства
Тривалість одного обороту капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини власного капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривну власного капіталу підприємства
Тривалість одного обороту власного капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності власного капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту власного капіталу підприємства, і показує термін, необхідний для його повного оновлення
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини позикового капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривну позикового капіталу підприємства
Тривалість одного обороту позикового капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності позикового капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту позикового капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за позиковими коштами
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	Співвідношення чистого доходу (виручки) від реалізації товарів та середньої величини залученого капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривну залученого капіталу підприємства
Тривалість одного обороту залученого капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності залученого капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту залученого капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за залученого коштами
Коефіцієнт оборотності запозиченого капіталу	Співвідношення чистого доходу від реалізації товарів та середньої величини запозиченого капіталу	Характеризує розмір чистого доходу, що припадає на одну гривну запозиченого капіталу підприємства

Продовження табл. Б.1

	Тривалість одного обороту запозиченого капіталу	Співвідношення кількості днів у періоді дослідження та коефіцієнта оборотності запозиченого капіталу підприємства	Характеризує довготривалість одного обороту залученого капіталу підприємства, і показує через скільки днів виконуються зобов'язання за запозиченого коштами
Показники рентабельності капіталу (визначаються виходячи з прибутку до оподаткування або чистого прибутку – за потреби)			
	Рентабельність капіталу	Співвідношення прибутку та капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню капіталу, задіяного в господарській діяльності
	Рентабельність власного капіталу	Співвідношення прибутку та власного капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, отриманого підприємством у розрахунку на одну гривню власного капіталу підприємства
	Рентабельність позикового капіталу	Співвідношення прибутку та позикового капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню позикового капіталу підприємства
	Рентабельність залученого капіталу	Співвідношення прибутку та залученого капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, отриманого підприємством у розрахунку на одну гривню залученого капіталу підприємства
	Рентабельність запозиченого капіталу	Співвідношення прибутку та запозиченого капіталу підприємства	Характеризує розмір прибутку, що припадає на одну гривню запозиченого капіталу підприємства
Показники складу активів підприємства та джерел їх фінансування			
	Необоротні активи	Сума необоротних активів, задіяних у господарській діяльності підприємства	Характеризує наявність нерухомого (імобілізованого) майна, яке використовується в господарській діяльності підприємства
	Оборотні активи	Сума оборотних активів, задіяних у господарській діяльності підприємства	Характеризує наявність рухомого (мобільного) майна, яке використовується в господарській діяльності підприємства
	Постійна частина оборотних активів	Сума оборотних активів, які постійно задіяні у господарській діяльності підпр-ва, тобто незнижуваний мінімум оборотних активів, необхідний підпр-ву для здійснення поточної операційної діяльності	Характеризує ту частину оборотних активів підприємства, що не залежить від сезонних та інших коливань обсягу операційної діяльності та не пов'язана з формуванням запасів сезонного зберігання, дострокового завезення та цільового призначення

Продовження табл. Б.1

	Змінна частина оборотних активів	Сума оборотних активів, які додатково залучаються в господарський оборот підприємства	Характеризує ту частину оборотних активів підприємства, розмір яких змінюється і залежить від коливань товарообороту, необхідністю формування в окремі періоди діяльності підприємства товарних запасів сезонного зберігання, дострокового завезення й цільового призначення, сезонного зростання грошових коштів та дебіторської заборгованості підприємства
	Власний капітал	Сума капіталу власників, капіталу створеного і отриманого в процесі господарської діяльності підприємства. По суті – підсумок першого розділу пасиву балансу підприємства	Характеризує розмір власного капіталу підприємства
	Довгостроковий позиковий капітал	Сума довгострокових зобов'язань за кредитами і позиками, облігаційними позиками, фінансовою орендою, лізингом, поворотною фінансовою допомогою та факторингом	Характеризує розмір довгострокового позикового капіталу підприємства
	Короткостроковий позиковий капітал	Сума короткострокових зобов'язань за кредитами і позиками та кредиторської заборгованості	Характеризує розмір короткострокового позикового капіталу підприємства